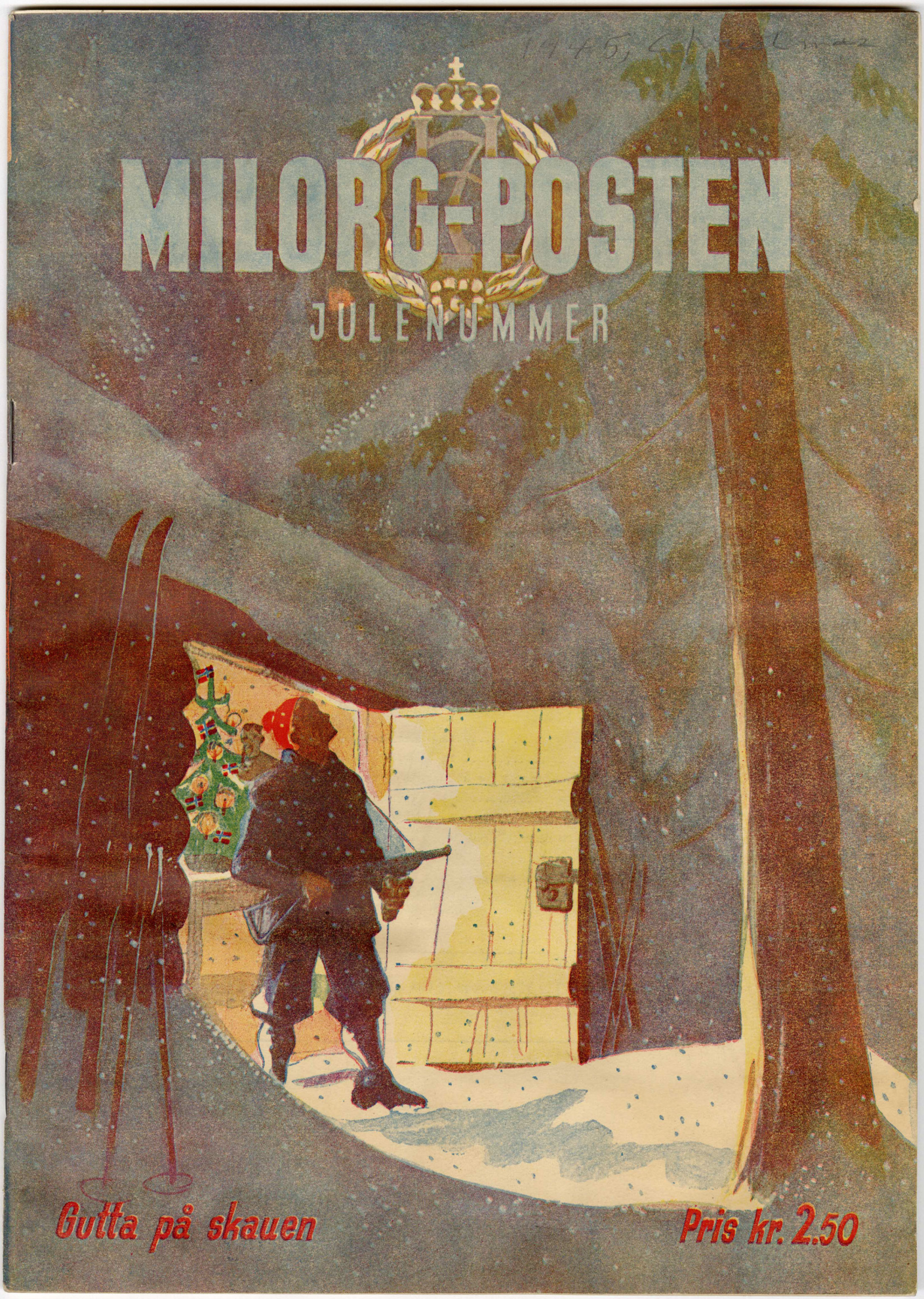
MILORG-POSTEN

JULENUMMER

Gutta på skauen

Pris kr. 2.50

MILORG-POSTEN

LANDSUTGAVE

Julen 1945

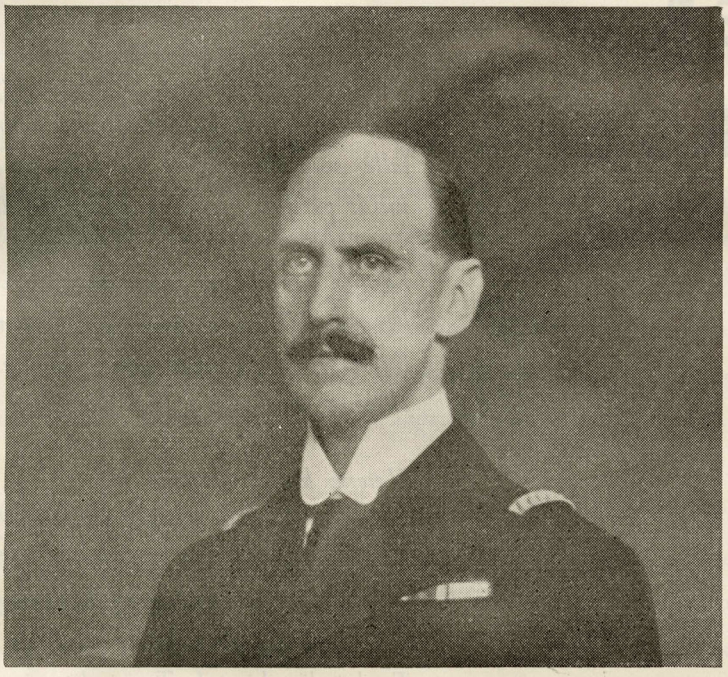
INNHOLD:

	Side		Side
Folkekongen	1	Tre småbarn reddet	21
Snø over Norge	2	Til den falne soldat	22
Fred	3	En av de mange som gav sitt liv	23
Og så var de over	4	Utdrag av 5 års mareritt	24
Hjemmefrontens leder	8	Danske frihetskjempere besøker Oslo	26
Da 350 Grinifanger ble overført	9	«Huttetu» i sekken	28
Hva visste De om Milorg?	10	Et illegalt hefte blir til	30
Roar Sannem forteller	12	Det hendte under okkupasjonen	32
Når kaldsvetten perler	13	Dengang tyskerne instruerte oss	33
Til Roverud ved Kongsvinger for å hente «Handslag»	14	Aksjonen mot Victoria Terrasse	34
Et våpenrøveri fra tyskerne	15	Vanskeligheter er til for å overvinnes	36
Aksjonen mot oljetankene	17	Milorg-Filmen	38
Kvinner i Milorg	18	Kortstokken i Milorgs tjeneste	41
Fallskjermjegeren «Håkon» forteller	20	Med Tito etter slepp	42
HS-marsj	20	Ved årsskiftet	44
		Kryssord	45

REDAKSJON: RÅDHUSGATEN 17 III, OSLO

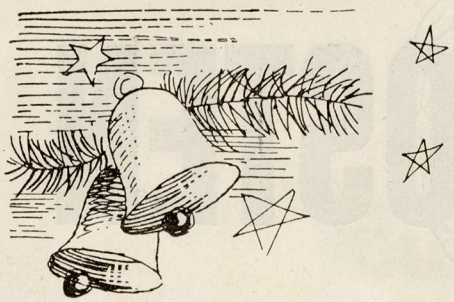
MILORG-POSTEN

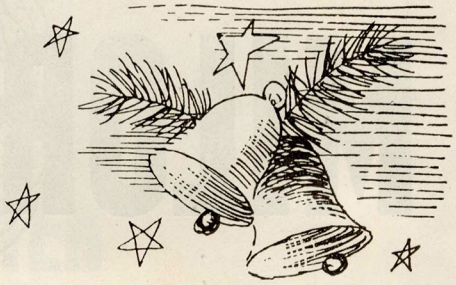
FOLKEKONGEN

Han er mere enn en fører,
for han trodde på de andre,
sinnets eget kongerike.
Mot en fremtid skal han gå,
for han selv har mere frihet
i sitt hjerte enn de fleste.
Derfor er han folkekongen
i et land hvor hver skal være
fører for sin egen skjebne,
høvding i sitt eget sinn.

NORDAHL GRIEG

SNØ OVER NORGE

Snø over Norge . . . . Florlette dryss
faller med fred på dets furete panne,
faller som himmelske kjærtegn og kyss
mildt på det gjenfødte eventyrlandet . . . .

Skoger bak skoger suser sin sang
ut over blånende vidder og vatten.
Snøen som gjemmer den snøsopte vang
skinner som sølv i den frostklare natten.

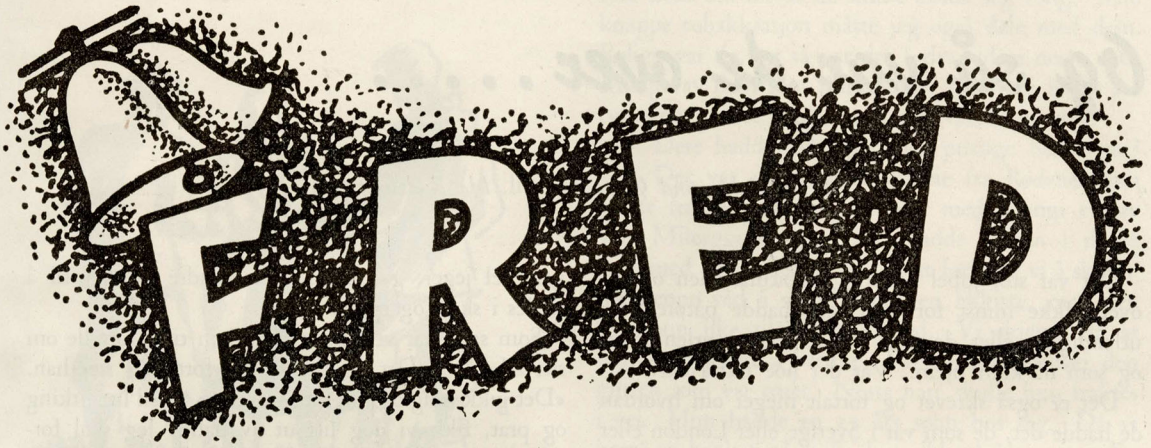
Veiene kvite, bergene blå
— trygt kan du vandre på hjembygdas stier.
Her ligger hyttene, gamle og grå,
gjemt mellom knauser og bakkete lier.

Fred i ditt hjerte! Tro i ditt sinn!
Borte er angsten for mørket som truer.
Stjernen som gylder den høyeste tind
bærer sitt lys selv til loftlave stuer.

Snø over Norge . . . . Dyner av snø
hvelver seg varmt om dets barm og dets panne.
Dypt under snøen — oppstandelsens frø
drømmer om gro-tid og vår over landet!

Av

Arne Laasch Lang

Om få dager skal kirkeklokkene atter ringe høytiden inn, og for første gang på seks år kan vi feire julen under rolige og fredelige forhold. Vi behøver ikke lenger være redd for bomber eller plutselige razziaer av Gestapo og deres håndlangere — nazistene. Glade og fornøyde kan vi samles med familien rundt julebordet og nyte julens fulle stemning. Vi kan lytte til kirkeklokkenes forlokkende budskap uten tanke på at luftvernsirenenes uhyggelige ul skal blande seg i koret.

Hundretusener — ja, millioner av mennesker har under krigen sett fram til denne høytidsstund. For var det ikke ved juletider en best merket at alt ikke var som før, at tingene var redusert: den gode maten, julepakkene — kort sagt alt som hørte med til en norsk jul og dens gleder. —

Under okkupasjonen kunne det ofte se håpløst ut. Vi hadde mørke og tunge dager, og de tristeste var da norske patrioter ble henrettet. Da føltes det så uendelig langt fram til dette: «når krigen er slutt». Men — heldigvis — de optimistiske dager var også legio, da situasjonen fortonet seg lysere og livet kjentes levelig ut. Men felles for både motgangen og medgangen var at våre indre krefter ble stålsatt og gjorde oss i stand til å holde ut det mareritt som okkupasjonsårene i virkeligheten var. —

Ønsket om fred kom ikke fra én eller noen få, det deltes av millioner på millioner mennesker. Det steg som en hymne fra dypet av alle fredshungrende sjeler og ble et folkekrav, som førte til det lykkelige resultat vi alle nå kan glede oss ved:

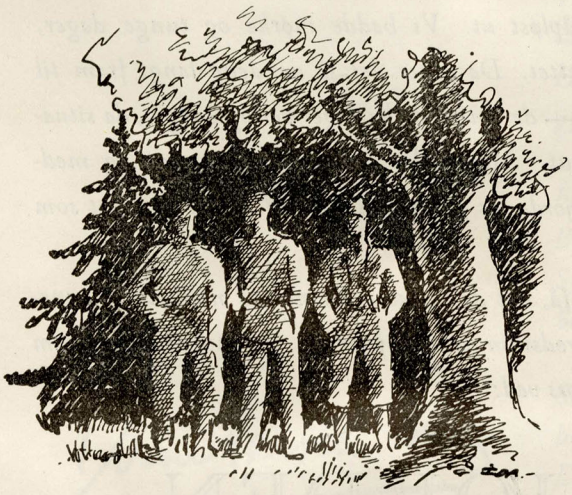
FRED PÅ JORDEN

Og så var de over.....

Av *Oddmund Ødegård.* Ill. *Ida Rodtwitt*

Det var stor jubel omkring kapitulasjonen og utover. Ikke minst for dem som hadde pårørende i utlendighet eller de som hadde vært i utlendighet og som nå kom hjem. Var det noe rart i det?

Det er også skrevet og fortalt meget om hvordan de hadde det, de som var i Sverige eller London eller andre steder, men ikke så meget om hvordan de kom dit. Vi har snakket med et par av de karene som bl. a. også hadde den jobb å følge folk over grensen. Overfarten skjedde jo så å si langs hele grensen, og ikke minst her nede i Indre Østfold var det mange som kom over. En av dem som hjalp svært mange, var Karl og hans gutter. Hans borgerlige navn er Oskar Myhre. Beleilig bodde han til. Kommer du med bussen fra Mysen til Ørje, vil du se en liten lun heim som ligger på venstre hånd like før du begynner på Rødenesfjellet. Der ligger den borte i skogkanten, en 50 meter fra hovedveien, men likevel godt bortgjemt, for det er skog imellom. Her bor «Karl». Allerede tidlig kom han med i Milorg, Gruppesjef. Og han ble lagt sterkt beslag på. Villig var han alltid. På ferde dag og natt. At han er gammel jeger, gjør ham ikke mindre skikket til å ferdes i skog og mark.

Da jeg kom til møtestedet var det tre mann der.

Som sagt har vi forsøkt å få ham til å fortelle om sitt arbeide. «Det er ikke stort å fortelle,» sier han. «Det gikk rolig og fint alt sammen.» Ved litt lirking og prat, fikk vi dog litt ut av ham. Jeg skal forsøke å gjengi en del.

— Som du vet, bor jeg greit til, sa han. Like ved Rødenesfjellet. De gikk ut herfra de som kom langveis fra. Det var den siste etappe som begynte her. Det var folk fra Sarpsborg, Moss, Oslo og andre steder som gikk over her. Noe sensasjonelt har jeg ikke å fortelle. Det gikk som regel etter oppskriften alt sammen.

— Hvor mange gikk over her?

— Nei, det vet jeg ikke, men det var ikke få.

— Fikk du alltid beskjed om at de skulle komme?

— Ja, som regel. Det var bare unntagelsesvis at jeg ikke fikk det. Jeg fikk beskjed om å se etter en mann som så slik eller slik ut. Som regel hadde de passord. Når mannen var funnet, tok jeg ham med meg hjem. Der måtte vi da avvente det beleilige tidspunkt. Det hendte ikke så sjelden at de som skulle over, måtte ligge hos meg opptil et døgn. Ofte var de som kom slitne, så de trengte en pust i bakken før de tok fatt på det siste stykket.

— Gikk det alltid bra?

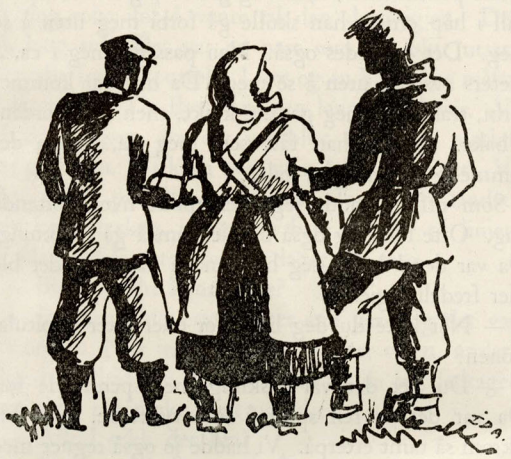
— Ja, det gjorde det.

— Hadde dere fast rute?

— Vi hadde to. En over Kroksund og en over Rødenessjøen ved Klemetsby. Der hadde vi båter som vi disponerte. Jeg hadde så folk på østsiden av sjøen som tok imot der. For å få varslet dem, brukte vi stikkord. Vi brukte gjerne nytt stikkord for hver gang, og så brukte vi telefonen.

— Var dere ikke redd for å bli avlyttet i telefonen?

— Jo, derfor brukte vi også et nytt ord for hver gang. Når det ordet ble flettet inn i samtalen, så var det beskjed god nok. Så var det på forhånd avtalt til hvilket klokkeslett folkene skulle være der. Jeg hadde også flere mann å ringe til. Derved vakte

Der var engang en budeie fra Rødenes som måtte fraktes over — —

det ikke noen oppmerksomhet. Det hendte flere ganger at vi måtte legge oss til midt ute på sjøen og vente fordi vi så tyske patruljer på andre siden. Ofte var de nede ved land og brukte lyskastere. En gang husker jeg vi måtte legge oss til midt utpå sjøen og vente i fire timer. Ikke kunne vi ro tilbake, ikke fram, men omsider så forsvant de da.

— Reiste du alltid med selv?

— Jeg var som regel med så langt som over sjøen. Der hadde jeg som nevnt endel karer som fulgte over grensen. Det er jo ikke så langt over her. Skogen like opp, og så en marsj på skogsveier innover.

— Hva gjorde dere når dere kom over grensen?

— Som regel gikk vi til den svenske vakta og leverte transporten vår der. De som hadde fulgt, fikk da gå tilbake. De som var O.K. ble straks løslatt. De som skulle settes fast, ble tatt med det samme.

— Settes fast? Hadde dere også farlige folk over?

— Ja, nettopp. Da måtte vi være bevæpnet.

— Husker du noen spesielt?

— Ja, jeg husker en gang jeg fikk beskjed om å hente en mann. Da jeg kom til møtestedet, var det tre av dem. De var fra Sarpsborgkanten. De var eskortert av to mann. Jeg var alene, og måtte ta dem med hjem, stengte dem inn i lysthuset og satt med pistolen på låvebrua og passet på. Jeg hadde sovet lite de to foregående netter også, så da det led ut på morgenkvisten, holdt jeg på å duppe av. Jeg ropte da på søsteren min. Hun overtok så revolver og vakt mens jeg fikk sovet litt. Jeg måtte fore dem bra for at de skulle holde seg rolig. Min knappe tobakkrasjon måtte jeg også dele med dem. Rolige var de, og så var det å dra videre neste natt. Mange av dem som skulle over, var svært redde for tyskerne, så det voldte også sine vanskeligheter.

— Dere hadde vel også noen pussige hendinger?

— Det var en gang en budeie fra Rødenes som måtte fraktes over. Hun truet med å angi en av våre Milorggutter som hun hadde snusen i skulle være med på et eller annet. Først forsøkte vi å skremme henne ved å sende henne en likkiste, men den fløy hun like til Gestapo med. Vi skjønte da at tampen begynte å brenne. Først sendte vi over den gutten som var truet. Neste natt skulle hun fraktes i vei. Hun hadde en 11 års sønn hos seg. Da vi kom og banket på, ville hun ikke lukke opp. En av guttene trykte da inn en rute, fikk av haspene og hoppet inn. Som en forstyrret høne fløy hun rundt på gulvet og skrek om hjelp. Guttungen fikk stukket seg bort i virvaret, men vi fant ham siden under en seng i en annen bygning på gården. For å berolige henne fortalte vi at Gestapo var etter henne, og at hun måtte være med oss, hvis hun ikke ville bli arrestert. Vi skulle hjelpe henne over til Sverige. På den måten gikk det bra, men hun ble nok lang i ansiktet da hun kom over og ble satt fast der.

— Hadde dere noen gang noe direkte sammenstøt med tyskerne?

— Nei, vi var som regel godt orientert. Vi måtte stadig ha peiling på de tyske patruljer for å vite hvor de var. En gang ble vi overrasket. Det var om vinteren, og vi gikk på ski. Vi kom fra grensen, hadde nettopp levert en transport. Så møtte vi fire tyskere. Vi lurte nok litt med det samme og tenkte på hva vi skulle gjøre, men da vi kom i tale med dem, fikk vi høre at de hadde gått seg vill. De var meget glade og takknemlige da vi satte dem på rett kjøl igjen.

— Har du truffet igjen noen av dem du fulgte over etter krigen?

— Ja, flere. For ikke lenge siden gikk jeg på gaten i Oslo. Da kom det en mann bort til meg, smilte bredt og kjent og spurte om det ikke var Karl. Jo, det var da det. Husker du ikke da jeg lå og hvilte noen timer hos deg for en tid siden? Det var da han skulle over. Han takket for at jeg hadde eskortert ham videre. Han syntes alt hadde vært moro —, nå etterpå.

— Hadde du folk langveis fra?

— Ja, fra Bergen og Stavanger var det flere. En var helt fra Trondheim. Franskmenn og hollendere har vi også fraktet over. En hollender hadde hatt en

hard tørn. Han hadde hoppet ut fra et skip på Moss, lå og svømte i halvannen time, kom så på land, ble smuglet med jernbane og kom omsider til meg og ble fraktet over.

— Har ingen av dem du fraktet over oppsøkt deg siden?

— Nei, de fleste visste jo ikke hvor jeg var å finne eller hva jeg het. For dem het jeg bare Karl. De kom når det var mørkt og drog igjen i mørke, så de er fint avskåret fra å komme igjen.

At det gikk bra alltid, må skyldes at vi hadde flaks. Det er nok så at vi forberedte alle turer så godt vi kunne og karene mine på østsiden studerte tyskernes gjøren og laten og hadde øye med hvor de var. Men du vet, en kunne jo aldri være sikker for en tysker —.

— Var det aldri tyskere hjemme hos deg?

— Jo da, men ikke for å undersøke noen ting. Så vidt jeg vet, var jeg ikke mistenkt for noe. En gang satt to mann inne i kammerset hos meg. De skulle over. Da kom det et par tyskere inn på kjøkkenet. Karene hørte dem og ble forskrekket. De hoppet ut gjennom vinduet og tok til skogs. Men jeg fant dem jo igjen siden. Tyskerne var bare ute og skulle få tak i litt ekstra mat.

— Du har vel også andre opplevelser fra din Milorg-tid?

— Ja, en masse. Det var en gang vi skulle bringe våpen fra lageret vårt i Herland og til Eidsberg. Vi skulle kjøre dem i et halmlass. Vi la halm i bunnen og på sidene av vognen og fullt med våpen oppi. Vi hadde fått ivei ett lass og holdt på å lesse det andre, og var kommet så langt at vi hadde fått våpnene oppi, men ikke dekket til. Da kom det to tyskere oppover mot gården. Jeg ruslet da nedover veien for å møte dem. Borti døra til slaskjulet holdt en mann på å legge håndgranater over i en sekk. Da jeg fikk gjort ham oppmerksom på tyskerne, fikk han det travelt. Jeg kom da ned til dem og slo av en prat for å oppholde dem. Tyskerne var svært snakkesalige og ble aldri ferdig til å gå. Til slutt spurte de om det var egg å få kjøpt på gården. Jeg svarte at det fantes ikke egg her, men der borte har de sikkert egg, sa jeg og pekte på en gård et godt stykke unna veien. Jeg aner ikke den dag i dag om de har høner der eller ikke, men tyskerne gikk, og vi var reddet.

En annen gang var jeg redd. Jeg var inne på tysk område for å tegne noen skisser. Jeg visste at det ikke skulle være vakt der, og lå pent i sola og puslet med mitt. Jeg hadde tegnet to og holdt på med den tredje. Da fikk jeg se en tysker komme mot meg i fulle pontifikalier, hjelm og greier. Jeg satt musende still i håp om at han skulle gå forbi meg uten å se meg. Det lykkedes også. Han passerte meg i ca. 4 meters avstand uten å se meg. Da han var kommet forbi, trakk jeg meg ganske kvikt, men i god orden, tilbake. Hadde han fått sett meg da, hadde det temmelig sikkert gått galt.

Som offiser hadde jeg meldeplikt hver fjortende dag. Ofte fikk jeg også beskjed om å gå i dekning. Da var det å holde seg borte noen dager til det ble mer fredelig igjen.

— Når likte du deg best, før eller etter kapitulasjonen?

— Du vet det var atskillig mer spennende før. Da var det en ren sport å lure tyskerne. Det ble liksom så tamt etterpå. Vi hadde jo også regnet med at vi skulle fått være med noe. Særlig syntes jeg det var morsomt å få være med og ta mot slepp. Ikke minst spennende var det da vi skulle ta mot guttene fra England som kom til oss.

Jeg traff også en annen av dem som hadde vært med meget. Det var Fritjof Bjerke. Han debuterte også som transportfører.

— Hva tid var det du begynte?

— Det var i 42 en gang. Jeg husker ikke så akkurat når.

— Hvem var den første du fulgte over?

— Hva han het, vet jeg ikke, men jeg tror det var en journalist fra Oslo. Han var forresten veldig nervøs. Vi tok veien over Kallak til Kåtorp i Rødenes. Der stjal vi en båt og rodde over sjøen og inn i vika ved Klund kapell. Det gikk bra så lenge vi var framme i åpen mark, mens det virkelig var fare, men da vi kom inn i skogen og det verste skulle være over, brøt han helt sammen, så jeg måtte nesten bære ham siste biten.

— Vet du hvor mange du har fulgt over?

— Nei, jeg prøvde nok å holde telling en tid, men det gikk snart rundt for meg. Jeg hadde jo ikke lov å notere noe.

— Hvorledes visste du når du skulle i vei?

— Jeg fikk beskjed fra Holm. Han ringte ofte. Da gjaldt det gjerne potetsekker og slikt. Jeg visste da hva jeg hadde å gjøre.

— Husker du noen spesielle tilfeller framfor de andre?

— Ja, det var en gang jeg gikk opp fra Heia over Brattfoss og innover fjella for å komme fram ved Kåtorp. Da vi kom i nærheten av hovedveien, hørte

vi en tysk patrulje på motorsykkel nede på veien. Den stoppet rett nedenfor oss. Vi lurte litt, men la oss dog rolig for å vente til den drog igjen. Det tok lang tid. Det var en post som var blitt utsatt antagelig for veikontroll. I fire og en halv time måtte vi ligge der. Da flyttet posten lenger nedover. Vi tok da sjangsen, for det var blitt temmelig mørkt. Det gikk bra. Vi kom over uten å bli oppdaget. Vi hørte en ny patrulje da vi nærmet oss andre landet, men her var skog, så det var bare å vente til linjen var klar. Hele turen tok to dager for meg.

— Ble du aldri kontrollert?

— Jo, men aldri etter annet enn pass, og det var jo i orden. Når jeg fraktet noen etter veien, undersøkte jeg alltid om den var klar, så de jeg ledsaget kom aldri i kontakt med patruljer.

— Alltid gikk det bra?

— Ja, det gikk bra med alle sammen.

— Når sluttet du med denne trafikken?

— Høsten 44. Da ble jeg så sterkt opptatt i Milorg at jeg ikke fikk tid til å reise med flere.

— Hvilket arbeide likte du best?

— Milorg. Det andre ble for slitsomt for meg. Gå hele natta og så på arbeide om dagen uten ordentlig mat, det ble for strengt i lengden.

— Hørte du navnene på noen av dem du fulgte?

— Nei. De eneste jeg hørte navnene på var tre belgiere, men nå har jeg glemt dem.

— — —

Dette var noen små trekk. Det kunne gjøres mer spennende, settes mer farge på, men slik fortalte de det. Det var liksom en selvfølge for dem at de skulle sette livet på spill for å hjelpe andre. Det gikk som regel bra med dem som skulle over og som ble sendt gjennom organisasjonen. Men det lå et veldig arbeide bak. Og de karene som drev med det, måtte være både snarrådige, modige og sterke. Det er mange av dem. Det er mange nordmenn og andre med som kan takke disse karene for at de ennå er i live. Enten de var plasert i en by eller ved grensen, arbeidet var like vanskelig og vågalt.

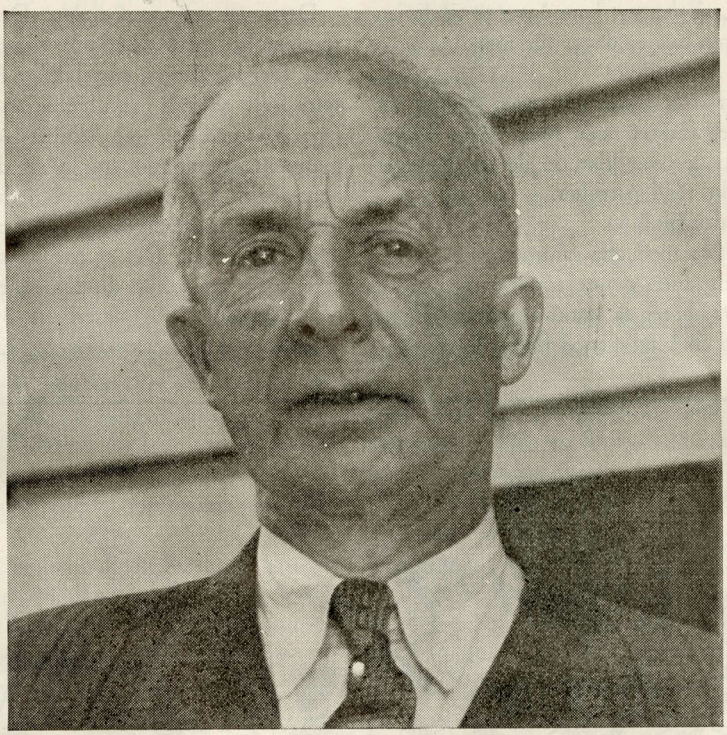

8. mai 1945: «Overgi dere — ellers!»

HJEMMEFRONTENS LEDER:

Høyesterettsjustitiarius

PAAL BERG

Milorgs oppgave er endt. Men Milorg-ånden må ikke dø. Den må leve videre i norsk ungdoms sinn. Milorg-Posten skal sørge for å holde minnet friskt om det fedrelands-sinn, det samhold og den disiplin som bandt gutta på skauen sammen i de årene da fremmede voldsmenn var herrer i landet. Norsk ungdom har under krigen vist at den har vågemot og pågangsmot, viljestyrke og seig utholdenhet.

Vi skal nå bygge opp et nytt Norge og har bruk for alle de krefter vi eier. Måtte det nye Norge gi alburom og plass i fredens dager for en ungdom som i de onde dagene har synt hva den duger til.

Paal Berg

måtte gå i dekning like etter krigens begynnelse, og har klart å holde seg unna både gestapo og andre tyskere. Nå trer den snart fram for offentligheten, og kommer til å gå helt inn for et godt hakeparti.

Walhalla

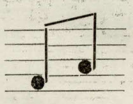

ERNST HOTEL - KR. SAND S.

FOTOGRAF
Hilfling
TRONDHJEM
TELEFON 2282

FOTOGRAF Larsen
MATHESONHJØRNET
TRONDHEIM

OLA FROST
MURMESTER „ BYGNINGSFORRETNING
TELF. B. 5751 - 26709 — TRONDHEIM

Spesialforretning i noter

RAGNHILD LANGES EFTF. A.S
DRONNINGENS GT. 7 - HJØRNET NORDRE
TELEFON 8020 - TRONDHEIM

Da 350 Grinifanger ble overført til SS-leir på Mysen

I mars måned iår ble ca. 350 Grini-fanger overført til en SS leir på Mysen. Vi visste svært lite om vår framtidige skjebne da vi for siste gang stod oppstilt på Grinis appellplass under den beryktede Kunzes kommando. Fra tyskerne hadde det sivet ut at der skulle anlegges en ny stor leir på Mysen og at Grini i løpet av kort tid skulle tappes for en god del av sitt store overbelegg. Vi tippet det ville bli bedring å bli flyttet, særlig i matveien, som var det viktigste i fangenskap. Våre antagelser slo til. Etter i ca. 2 uker å ha levd på noe ala Grini-kosten, tok Røde Kors i Mysen over forpleiningen, og fra den dag og til freden kom, led vi ingen nød. Vi fikk god og nærende mat og nok mat. Takket være Røde Kors og Mysenbefolkningen kunne mange utsultede Grini-fanger komme seg så det vakte forbauselse da deres kjære så dem igjen ved heimkomsten.

Det at en ny stor leir skulle anlegges var riktig nok. Hele det veldige areal som rommer Momarken travbane skulle innlemmes og ca. 50 brakker oppføres (Grini hadde 30 fange- og verkstedbrakker). I vanlig Grini-tempo tok vi fatt på arbeidet. Vi satte selvsagt ikke store spor etter oss i de to måneder oppholdet varte, et piggtrådgjerde ble reist og den ene svingen i travbanen gravd ut. Det var alt. Mysenbefolkningen var godt fornøyd med denne «prestasjon», — travbanen skulle de kunne ta i bruk igjen på kort tid.

Det som opptok sinnene mest etter hvert som de gode krigsnyheter innløp og en snarlig krigsavslutning nærmet seg, var hvordan den djevelske kommandanten, SS-sturmbannführer Aumeier, ville oppføre seg etter et tysk nederlag. Det gjaldt for oss å sondere stemningen i tyskernes egen leir. Nå var vi utenfor arbeidstiden stengt inne på et snevert område, omgitt av piggtråd på alle kanter, og om dagen fikk vi ikke gjøre mange sidestepp uten å ha en ungarsk vaktposts gevær i ryggen og det vanlige tyske skrål som akkompagnement. Men skjebnen kom oss til hjelp. En tysk unterscharführer var sjef for sykestuen som var i en av brakkene innenfor piggtråden. Han kom på en god fot med de norske leger og snart kunne han betro dem siste Londonnytt. Selv lot vi til enhver tid radioer i de tyske kontorer avlytte, men det var greit å få nyhetene av en tysker også. En dag kunne han også betro oss nytt fra offiserskretser og særlig om kommandanten. Etter den karakteristikk som unterscharführeren gav av kommandanten var han en forferdelig fyr som hadde tusenvis av liv på samvittigheten i leire i Polen. Vår unterscharführer ble en dag i slutten av april kalt til Kommandanten som ved den anledning som så mange andre, var sterkt beruset. Han uttalte da at hvis det gikk galt med Tyskland, skulle han vite å gjøre rent bord i leiren, dvs. utrydde samtlige fanger. Det var jo en alt annet enn oppløftende melding å få.

Et fåtallig leirråd var på et tidligere tidspunkt blitt opprettet for å drøfte hva der måtte gjøres mot eventuelle drastiske tyske forholdsregler hvis vi skulle bli helt avsperret innenfor piggtråden og ikke lenger kom ut på arbeidsplassen. Vi hadde allerede hatt kontakt med HS på Mysen som hadde hele sin oppmerksomhet henvendt på leiren og hvordan fangene skulle frigjøres uten å lide overlast. Fra leirrådets side ble det foreslått at en liten radio skulle smugles inn og et par stengun hvis HS mente det var formålstjenlig. Kommandantens uttalelse om hans planer med fangene ble straks bragt videre til hjemmestyrkene som drøftet situasjonen på det nye grunnlag. Vi fikk høre at det allerede under vår reise fra Grini til Mysen hadde vært meningen å gå til aksjon, idet alle fangene da skulle ha vært ført til Sverige. Imidlertid kom noe i vegen så denne plan måtte oppgis, men nå ble den tatt opp igjen, skjønt den nå ville bli langt vanskeligere å realisere. Vi forstod godt at hjemmestyrkene var i aksjon, en dag hadde vi til og med kontakt med dem gjennom et vindu fra en av brakkene så å si rett for øynene til vaktpostene. Kommandanten gjentok i edru tilstand sin trusel om å skyte ned fangene, så det var ikke

Hva visste De om Milorg før 7. mai i år?

Milorg-Posten har rettet spørsmålet til en rekke kjente menn, og her har vi svarene:

Fabrikkeier Th. O. Berge, Walhalla Sepefabrikk, Kristiansand, lener seg tilbake i skrivebordstolen og ser skøyeraktig opp på meg: «Hva tror De? Jeg hadde fire sønner som var i ilden i aller høyeste grad, men tror De jeg visste noe? Å nei, da. Den ene av sønnene mine visste jeg faktisk ikke var borte i noe før han ble tatt av Sicherheitspolizei. Nei, jeg *visste* ikke noe. Det er jo en annen sak hva man skjønte og kunne gjette seg til. De vet når ens sønner er aktive til alle døgnets tider, måtte man jo skjønne at det foregikk noe. Men det er som en av dem sa til meg, at jo mindre du vet, jo bedre er det. Du bør ikke vite noe av så mange grunner, blant annet vil det medføre en stor risiko for deg selv. Og det var jo riktig. Selvfølgelig var det jo det eneste rette at ingen av oss «alminnelige» mennesker som ikke selv direkte og personlig var borte i sakene, skulle vite noe i det hele tatt. Det var sikkert litt for mange «uvedkommende» som visste litt for meget. Men som sagt, så skjønte man jo atskillig, men det er en annen sak . . . . Man holdt jo tett.»

Fabrikkeier Berge har helt rett. Det ville vært bra om atskillig flere hadde hatt samme innstillingen, da ville meget kjedelig ha vært unngått.

Hotelleier, direktør Evenbye, Kristiansand, smiler og rister på hodet, da vi stiller ham spørsmålet:

«Tja, alt og ingenting! Jeg viste jo at det arbeidet en slik organisasjon, men hvor og hvordan visste jeg ikke. Det ble jo hvisket meget, og noe så jeg da når det blant hotellets gjester kom folk med spesielle oppdrag til byen. Som «krovert» har man lært å sortere mennesker, men ellers hadde en alltid på følelsen at det et eller annet sted gjærte og brygget opp til noe. En kunne bare ikke se det. En bare visste det. I det hele tatt gjaldt det under

---

tvil om hans hensikter. Hjemmestyrkene holdt seg derfor klare til å gripe inn på korteste varsel.

1. mai kom som kjent meldingen om Himmlers kapitulasjonstilbud over radio. Jubelen i leiren var selvsagt stor om vi enn måte legge litt demper på oss av hensyn til tyskerne. I middagspausen kom det beskjed fra tyskerne om at vi resten av dagen skulle holde oss innenfor piggtråden. Dermed var altså det skjedd som vi hadde fryktet. Der satt vi som i en skruestikke med vakter med geværer påsatt bajonetter på alle kanter og uhyre liten sjangse til å få kontakt med utenverdenen. Vi var litt bedre til mote da vi neste dag igjen kunne bevege oss ut på arbeidsfeltet, skjønt innesperringen sammenholdt med kommandantens uttalelser ikke hadde sloppet taket helt.

Nå var heldigvis ikke alle tyskere av kommandantens kaliber. Unterscharführen, som er omtalt før, erklærte at han slett ikke ville være noe redskap for kommandanten, og det var flere som stilte seg på hans side. Noen var selvsagt nazister på sin hals og en måtte anta at de ville lystre kommandanten, men enkelte som hadde vist seg som overbeviste nazister til å begynne med og rikelig hadde forsynt seg av de matvarer som var tiltenkt fangene, sluttet seg til roklubben og var villige til hva som helst mot selv å bli spart. De fleste av de 150 ungarer som ved den tyske retrett i Ungarn var tvunget inn i den tyske hær, var avgjort motstandere av nazismen og vi kunne regne med dem på vår side.

Den 5. mai ble vår lege, som var med i leirrådet og vel informert om situasjonen, tilkalt til kommandanten som hadde fått skadet sitt ene øye. Skaden var ganske liten, men legen insisterte på at han straks måtte søke spesialist i Oslo. Gjorde han ikke det, kunne det gå galt med øyet. Kommandanten reiste fluksens, og da den lykkelige 7. mai opprant, var han heldigvis ennå ikke vendt tilbake. Like etterat meldingen om kapitulasjonen var kommet over radio, ble portene åpnet og samtlige vaktposter innkalt. Så lett skulle det altså gå å få friheten tilbake. Samme ettermiddag innfant hjemmestyrkene seg og overtok vaktholdet. De var sikkert — som vi — glade for at det gikk smertefritt.

krigen mer enn noensinne å sortere. Vi måtte leie flere værelser ute i byen, og når det da kom folk som en hadde mistanke til, som f. eks. han fryktelig Fredriksen, gjaldt det jo å beholde dem på hotellet så de ikke ble spredt blant befolkningen. Og kanskje kunne det samtidig by seg en sjangse til å spionere og avlytte.»

«Fikk De ikke mange underhåndsforespørsler om forskjellige av gjestene fra hold som De mente var den hemmelige tjeneste?»

«Joda. Det var stadig en eller annen som under fire øyne gjerne ville vite det og det om den og den. Og en ga jo med glede de opplysninger en kunne gi, mens en trakk sine slutninger.»

«Visste De noe om «droppene» fra fly av våpen og andre ting?»

«Åja. Det var ikke til å unngå. Flyene var stadig over området omkring hytta, mange munner hvisket, noe så en her, noe hørte en der, og likevel visste vi ingenting. Da endelig 7. mai kom og det øyeblikkelig sto klar en fullt oppbygget organisasjon til å overta — med eller uten kamp — kom tross alt det en trodde å vite, som en bombe. Det var en prestasjon som savner sidestykke, og som vel måtte forbause selv dere i Milorg. Ja, i grunnen kan jeg vel kort og godt svare på Deres spørsmål: Jeg visste alt og ingenting.»

Direktøren ved Bergens Museum, professor B. Trumpy, vegrer seg til å begynne med. «Sant å si svarer jeg helst på vitenskaplige spørsmål, men, men, la gå!

Visste og visste — jeg nærmest følte at det foregikk noe. Guttene på laboratoriet forsvant av og til, og en forsto atskillig mer enn en dengang ville være ved.» Direktøren ler sin hjertelige og smittende latter og er litt hemmelighetsfull.

«At det fantes spredte militære grupper, det skjønte jeg, men tør trygt si at det virket som et sjokk — et stolt sjokk — da Milorg trådte fram på kapitulasjonsdagen som en velorganisert og godt vepnet hær.»

Finansrådmannen i Bergen, herr Einar Olsen, svarer med et lunt smil: «Jeg visste jo at det eksisterte en militærorganisasjon, men person eller sted var fullstendig ukjent for meg. Saken er at jeg selv satt midt oppe i det illegale med begge beina. Flere ganger under krigen var jeg i møter med H.L. i Oslo, og i de kretser blir det jo snakk om litt av hvert, selv om mitt arbeide vesentlig gjaldt det kommunale.

En gang ble jeg gjort oppmerksom på illegale våpenøvelser på Voss. Vedkommende var redd at tilholdsstedet skulle bli røpet og håpet gjennom meg å rekke rette vedkommende. Da skjønte jeg at Milorg omfattet litt mer enn spredte grupper.»

Fra sommeren 1944 spilte herr Olsen en aktiv og fremtredende rolle ved organisering og distribuering av Danskehjelpen. «Det er jo en kjent sak nå,» fortsetter han, «at meget av denne gikk til illegalt hjelpearbeid, og deriblant også til Milorg. — Men at vi hadde en fullt oppsatt norsk hær blant oss i krigsårene, det hadde jeg ikke trodd.»

Sogneprest Dahl i Stokke.

«Jeg visste at karene var der, men ellers ingenting, hverken hvem det var eller noe om organisasjon og utrustning.

Natten til 9. mai i år kimte telefonen, og en mann som jeg hadde atskillig samarbeid med presenterte seg som «områdesjef» og ba om plass på prestegården for en sanitetstropp.

En annen, som senere viste seg å være en av lederne og som våren 1944 måtte stikke av til Sverige, var jeg også meget sammen med, bl. a. gikk jeg til ham når jeg skulle ha «London Radio». Men jeg visste ikke at han var en av lederne i Milorg, skjønt jeg forsto han var «atskillig oppe i litt av hvert».

De fleste av de andre karene traff jeg også ofte, og snakket med dem om «nyheter», men jeg ble overrasket over å se dem 9. mai med det utstyr de da framtrådte med. Jeg visste ikke at de hørte med til «banden».

Særmelding: «Presten hopper stavsprang».

Distriktssjefen i Bergen og omland, Roar Sannem, forteller om

STORT OG SMÅTT FRA MILORG-TIDEN

En av våre medarbeidere, som reiste til Vestlandet for en tid siden, har besøkt Distriktssjefen i D. 20, Bergen og omland, og snakket med en rekke aksjonskarer fra dette distrikt.

Distriktssjefen, B. 20, Roar Sannem, som straks røpet stor militær innsikt, var særdeles imøtekommende og svarte mer enn villig på de mange spørsmål vi plaget ham med. Ved kapitulasjonen hadde D. 20 over 2000 mann under våpen, dessuten like mange andre medlemmer som ble utrustet straks etter.

D. 20 omfatter et meget stort areal, og terrenget er for en stor del ulendt og vanskelig tilgjengelig. Det strekker seg fra ytterste skjærgården til langt inn i landet. Fjorder og fjellkjeder stykker det opp. Militært sett har kommunikasjonene vært meget vanskelige, og det krevdes en fantastisk godt oppbygget organisasjon for å løse sambandsspørsmålet.

D. 20 er organisert i avsnitt, områder osv. akkurat som hos oss, men vi legger merke til at avsnittene vestpå har operert for seg. Hvert avsnitt hadde særskilt forbindelse til England.

På spørsmål angående denne forbindelsen svarer B. 20 at den var ypperlig. Organisasjonsarbeidet gikk knirkefritt. Det var daglig «tikker»-forbindelse, dessuten regelmessig rute hver 14. dag med båt.

På Østlandet har vi under krigen hørt ymt om at forsyningene til H.S. i kystdistriktene kom sjøveien. B. 20 bekrefter dette og forteller at en mengde materiell pakket i kasser kom pr. båt.

Den første tiden var det alminnelige fiskeskøyter som besørget trafikken. Et meget farefullt arbeid, vinteren 42—43 skal hele 6 skøyter og 5 mannskaper være gått tapt.

Uvær var en lei fiende, men tyske fly var verre.

Det siste mannskapet ble angrepet ut for Grip og måtte ro over Hustadvika, der Milorg-folk fikk tak i dem og hjalp dem.

Lasten ble lagret ytterst i skjærgården. Det hendte dessverre at tyskerne fant lagrene slik som i Televåg og på Bulandet. Våren 43 ble 3 hurtiggående amerikanske Subchasers satt inn i trafikken Norge—Shetland. Disse gjorde en mengde turer. De kom og gikk på særmelding over radio.

Etter hvert kommer samtalen inn på slipptjenesten, og vi skjønner straks at den har vært organisert på en litt annen måte enn på Østlandet. I Oslo-distriktet hadde vi hver slipperiode en rekke plasser. Høyden 3 fly slapp på hver plass. D. 20 hadde bare et par plasser og 10—15 fly droppet på samme plassen. Når det gjelder slipp har vi uten tvil Norgesrekorden, uttaler B. 20 Roar Sannem. En aksjonsavdeling ved navn Bjørn West som lå i trening inne i Masfjorden den siste tid av krigen fikk på sin plass 245 containere på en og samme natt. Hele 18 fly var over plassen.

Det vesentlige av disse sendingene ble lagret oppe i fjellene. De våpen Milorg i Bergen hadde ved kapitulasjonen var vesentlig kommet med båt.

Når slipptjenesten måtte legges an på denne måten, skyldes det de vanskelige transportforholdene og det ustadige været. Etter september 43 ble det ikke sluppet en eneste mann fra fly på Vestlandet.

Ute i fjellene hadde D. 20 store kampskoler i sving. Instruktørene var vesentlig fra kp. Linge i England. Distriktssjefen gir disse karene en enestående anerkjennelse og hyldest. De kunne og visste alt som var nødvendig for en soldat, og sitt herlige kamphumør førte de straks over til jegerne. De gav Milorg-mannskapene en enestående utdannelse og best av alt troen på seg selv.

Leirene bestod av 200—300 mann. Mange av karene var ettersøkt, men ville føre kampen helt ut her hjemme fremfor å forlate landet. Mang en spennende historie er utspilt på vei fra og til kampskolene og slipplassene. I en avis er det uråd å få med mer enn et referat. De tusener som gjerne vil vite mer kan vi trøste med at kapteinløytnant Martens-Meyer vil skrive boken om Milorg på Vestlandet. Vi håper inderlig at slike tiltak også vil bli gjort i øvrige deler av landet.

Instruksjonen vestpå har foregått under vanskelige forhold og på de mest utenkelige steder. Det blir fortalt at dommerværelset i lagmannsretten i Bergen har vært nyttet til våpenpuss!

I den store Milorg-leiren i Masfjorden, forteller B. 20 at det kom til heftige kamper med tyske avdelinger i våres. 800 tyskere rykket fram mot 200 norske jegere. Kampene varte i flere dager, og tyskerne ble slått tilbake. Guttene våre gjorde en storartet innsats, fortsetter han. Det var ikke snakk om å vike en tomme. Ikke nok med at kampmoralen

Når kaldsvetten perler

— Jeg tror det var i begynnelsen av 1943 det hendte meg en liten episode som nesten gjorde meg gråhåret —, forteller Harry Håkonsen, en av våre venner fra Trondheim.

Max skulle få noen opplysninger av meg om en ny rute for kurérer til Sverige. Den dagen jeg var underveis til ham, snødde det som det bare er mulig i Trondheim. Det var ugjørlig å gå oppreist hvis en skulle unngå å få huden flådd av ansiktet under det veritable bombardementet av isnåler som drev horisontalt gjennom luften.

Nå bodde Max på hybel hos vaktmesteren i en av de offentlige bygninger i Stiftstaden. Utenfor værelset hans oppe i fjerde etasje var det store lagerrom fulle av alt mulig pulterskrammel og museumsgjenstander. Det var et ideelt gjemmested for en som hadde noe å skjule, og det hadde Max igrunnen bestandig. For å komme inn til Max måtte en bruke en hemmelig ringeklokke. Trykknappen til denne var anbragt skjult under en av plankene i porten.

Som sagt, jeg kavet meg fram med nesen så å si i fortåget. Borte ved porten begynte jeg å famle bortetter gjerdet for å finne den hemmelige knappen til varslingsklokken. Da får jeg plutselig se et par føtter foran meg, bestøvlet med tjukke beksømmer og en rad av alpespiker. Jeg rettet meg opp og holdt på å gni nese» med en tysk politisoldat, som meget forbauset betraktet mine mystiske armbevegelser foran plankegjerdet. Med et fjollet smil sa jeg noe om «schlechtes Wetter today», men det så ikke ut som om han ble mindre mistenksom av det. Derfor dyttet jeg opp porten og vandret inn, rett i armene på tysker nr. to. Han stod med maskinpistolen i anlegg og mønstret meg med samme mistenksomme blikk som fyren utenfor porten. Dette så mindre koselig ut. Knærne begynte å gi etter. Lynsnart passerte alt det jeg hadde hørt om Vollan, Falstad og Misjonshotellet etc. gjennom hue på meg. Dette var sikkert slutten på min karriere som illegalist. Det var altfor risikabelt å snu om og forsøke seg på en ilsom retrett. På den annen side kunne det være minst like farlig å fortsette opp til Max, for nå var jeg helt sikker på at han var huket og at det bare var mitt nærvær som manglet for de herrer gestapister. Jeg stoppet derfor i første etasje hvor det bodde en privatfamile. Spørsmål etter en oppdiktet person var god nok grunn til å ringe på, men mitt ansikt ble i lengste laget, da det viste seg at det virkelig bodde en losjerende av det navn der. Heldigvis for meg var han ikke hjemme. Mitt alibi var imidlertid nå i orden, og tilsynelatende uanfektet, men innvendig skjelvende, passerte jeg de to vaktene på veien ut igjen og alt gikk bra.

Neste dag møtte jeg imidlertid Max høyst personlig og på fri fot. Han smilte bare av mitt ubehagelige mareritt den foregående dag og kunne opplyse at det ikke var ham politiet hadde vært på jakt etter. Derimot var de i full sving med å hente de beslaglagte radioapparater som hadde stått lagret der i gården. Hvem skulle nå tenkt seg en slik løsning når en selv i den tiden konstant gikk rundt med en ytterst slett nyordnet samvittighet.

---

var iorden, det viste seg også at ferdigheten og treningen var tipp topp. Resultatet av kampene taler sitt klare språk. Tyskerne hadde 200 falne, mens bergensguttene hadde 6. En takk og honnør fortjener slike karer, men hvor blir det av utmerkelsene?

Som eksempel på det effektive organisasjonsapparatet i D. 20 forteller en aksjonskar følgende historie om et alliert fly som styrtet ned i Os ved Bergen. Det var 6 kanadiere i flyet. Medlemmer av Milorg tok vare på dem med det samme og skjulte dem for tyskerne. Det ble gitt ordre om å bringe dem i sikkerhet lenger inne i fjorden. De ble fraktet i en motorbåt rett for nesen på 4 tyske vaktbåter og 6 ubåter som lå i Hatvik.

Andre karer fra D. 20 overtok da de kom til fjells. Fra London kom det ordre om at på en bestemt dag skulle avdelinger fra Milorg møte opp på bestemte steder til bestemte klokkeslett og føre flygerne fra fjellet ut til havet. På hvert enkelt sted ble flygerne overlatt til seg selv i ti minutters tid mens Milorgkarene som hadde bragt dem dit, fjernet seg, og en ny avdeling kom til. Avdelingene visste ikke om hverandre og fikk heller ikke høve til å gjøre seg kjent med hverandre. Slik passerte flygerne hele 6 etapper før de befant seg ytterst i skjærgården hvor en Subchaser ventet. En særmelding fra London satte hele apparatet i sving.

TIL ROVERUD VED KONGSVINGER

for å hente «Handslag» og «Times Weekly No»

En Milorg-mann forteller

Engang ut på høsten 1942 skulle jeg hente illegale aviser hos G. ved Roverud (utenfor Kongsvinger). Det var den illegale avis «Handslag» og «Times Weekly no», samt en del trykte brosjyrer, ialt 3 kofferter som var kommet fra Sverige med kurér.

Da det var første gang jeg skulle hente slike ting, gjør en selvfølgelig det hele vanskeligere enn det i virkeligheten er.

For å gjøre reisen så tilforlatelig som mulig, fikk jeg min sjef til å fylle ut reisetillatelsen pålydende forretningsreise. Jeg fikk reisetillatelsen godkjent og reiste så til Kongsvinger, hvor jeg oppsøkte noen kunder og noterte et par ordrer.

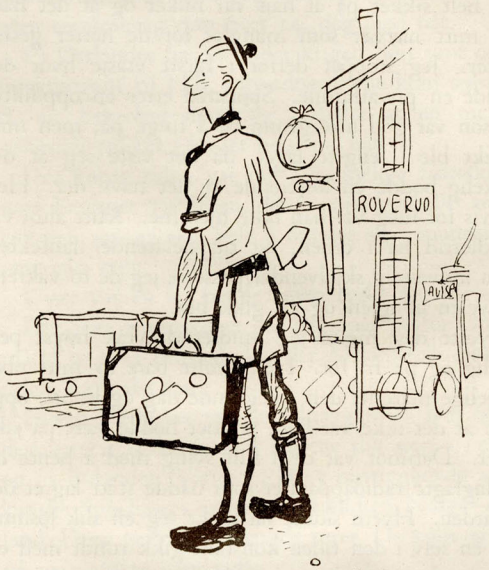
Derfra fortsatte jeg til Roverud, hvor jeg på gården G., et stykke unna stasjonen, fikk utlevert koffertene.

I de dager var det ikke mange reisende på toget og jeg hadde planlagt hele turen meget omhyggelig. Før jeg dro fra gården, skiftet jeg til shorts, hvit skjorte, lue og turnsko.

Da jeg kom til stasjonen, kjøpte en jeg kjente billett, og jeg gikk på toget med 3 store kofferter fulle av illegale aviser. Disse, som var meget tunge, fikk jeg plasert på hyllen i en kupé, og jeg gikk straks ut på gangen igjen. Da toget begynte å gå, skyntet jeg meg inn på toalettet med min selgerveske, og ut av den dro jeg fram lange grå bukser, sko, slips og jakke, som jeg skiftet på meg. Etter ombyttingen var det neppe noen som ville kjent igjen den unge gutten som gikk på toget i shorts. Jeg satte meg i en annen kupé et stykke unna koffertene og prøvde å falle til ro.

Da toget dampet inn på Kongsvinger stasjon, likte jeg meg slettes ikke, da jeg så en 10—12 grønnkledte gestapoer stå og vente på toget. Toget hadde neppe stanset, før de grønnkledte entret det, og jeg likte meg enda mindre. De gikk fort gjennom vognene, og så på alle passasjerene.

Nå, tenkte jeg, har de sikkert fått beskjed at en ukjent gutt har gått på toget ved Roverud med 3

DA JEG GIKK PÅ TOGET

ETTER OMKLEDNINGEN

Et våpenrøveri fra tyskerne på Varløse flygeplass

HVORDAN DANSKE SABOTØRER ORDNET SAKENE

Denne spennende beretning om et våpenrøveri fra tyskerne på Varløse flygeplass har vi mottatt fra en dansk sabotør.

Våpnene skulle brukes til opprettelse av en militærgruppe. Dagen før aksjonen stilte vi etter ordre i Dannebrogsgade for å få våre instruksjoner som gikk ut på, at vi først skulle skaffe en bil, som vi skulle låne (evt. stjele) hos en nærmere bestemt skipshandler. Etter de opplysninger vi hadde var skipshandleren nazimann. Ingen av oss kunne på det daværende tidspunkt kjøre, det skulle vi først lære, så det var ingenlunde noen lett jobb. Kameratene — vi var fire ialt — Per, Anders, Wedel og jeg, avtalte så å møtes neste morgen kl. 8. — Det skal ikke være noen hemmelighet, at jeg følte meg en del nervøs, da jeg etter min oppfatning mente at vi var for få folk til denne aksjonen. Det var som å leke Tordenskjolds soldater om igjen.

Etter avtalen skulle vi møtes ved det Kgl. Teater. Da jeg ankom sto kameratene på stedet og ventet. Da jeg fikk øye på dem, var min nervøsitet som blåst bort. Vi hilste tillitsfullt på hverandre og kikket på hverandres skytevåpen. Per og Anders hadde hver sin Parabellum, Wedel en maskinpistol og jeg min kjære Stengun. Dessuten var vi forsynt med håndgranater.

Omtalte skipshandler bodde på Larsens plass (her må jeg tilføye at hele aksjonen skulle være ferdig kl. 13 samme dag, såfremt den skulle lykkes, og det skulle den jo gjerne). Jeg var utsett til å gå inn i forretningen. Hurtig gikk jeg inn av døren. Det var en kunde før meg. I ventetiden kikket jeg på noen fiskegreier. Endelig ble det min tur, og jeg framkom med mitt ærend. Jeg ønsket å låne hans bil. Jeg fortalte ham at vi var partifeller. Han smilte og nikket, og tilsynelatende så det ut til, at han i første omgang trodde meg. Men plutselig tok saken en annen vending. Skipshandleren ville for orden skyld likevel først ringe til nazipartiet for å få konstatert om det forholdt seg riktig at jeg var sendt fra partiet. Nå var gode råd dyre. Lynsnart trakk jeg min M.P. fram og med den rettet mot fyren, tvang jeg ham fra telefonen. Det neste var å låse døren til forretningen, stadig med M.P.en rettet mot ham. Han rystet nå som et aspeløv. Klart og bestemt lot jeg ham vite, at vi skulle bruke hans bil og beordret ham til å være hurtig i vendingen. Plutselig kunne han ikke finne nøklen til garasjen. «Kom med nøklen,» tordnet jeg, «ellers blir forretningen sprengt i luften omgående.» Det hjalp. Nøklen ble utlevert, og jeg fikk vite hvor garasjen var. Med ett slår den idé ned i meg, at det rystende kre som sto foran meg, skulle tvinges til å lære oss bilens mekanikk, så vi kunne kjøre den selv. Som tenkt så gjort. Skipshandleren ble underrettet om at han uten innvendinger skulle lære oss å betjene bilen. Ved eventuell nektelse ville han omgående bli ekspedert over i en annen verden. Vi gikk ut til bilen, og skipshandleren ble plasert som sjåførlærer ved rattet.... Undervisningen varte en times tid. Kameratene hadde heldigvis funnet en dunk bensin, som vi plaserte i bilen. Vi kjørte forbi Gestapo-soldater, uten at disse la merke til noe mistenkelig ved vognen og dens innhold. Da jeg mente selv å kunne kjøre noenlunde forsvarlig (litt

---

store kofferter. Dette blir spennende. Etter nok en tur gjennom toget gikk de i livlig samtale tilbake til hovedperrongen.

Jøss, så lenge dette toget står, tenkte jeg, her må det være noe galt? Etter 20 minutters opphold, som på meg virket som 20 år, begynte toget så smått å rusle igjen. Jeg følte meg straks litt bedre til mote, og tenkte at denne gang var jeg for smart for dem.

Toget kom vel fram til Oslo, og jeg fikk avlevert mine kofferter til rette vedkommende.

Noen dager etter, traff jeg en mann jeg kjente fra illegalt arbeid, som var godt kjent på Kongsvinger. Jeg fortalte ham om razziaen på toget og at ikke tyskerne hadde funnet meg.

Da han fortalte, at alle tog som passerte Kongsvinger, ble undersøkt på samme overfladiske måte som mitt ble, var det som jeg fikk en kall dusj. Og jeg som trodde det var meg tyskerne lette etter, men at jeg hadde vært for smart for dem.

Ja, ja, slik er det når fantasien løper løpsk.

kunne jeg i forveien), ble skipshandleren plasert bak i vognen, og nå gikk turen ut over Strandveien, hvor vi gjorde holdt, kneblet og bandt ham og anbrakte ham i et avsidesliggende skur, hvor han kunne være alene med sin brokete samvittighet.

Vi kjørte i raskt tempo. Det ble ikke talt meget, nå gjaldt det om å handle hurtig. Men det skulle likevel ikke gå så glatt. Vi var kommet ca. 10 km. fra Varløse flygeplass, da vognen fikk motorstopp. Den var ikke til å rokke av stedet. Det var meget farlig for oss å stoppe midt på landeveien, hvor tyskerne kunne overraske oss hvert øyeblikk det skulle være.... Per, Anders og jeg ble enige om å skjule oss, mens Wedel skulle forsøke å skaffe en vogn til å trekke oss i gang.

Like etter triller en tysk bil fram. Vi trodde vi var oppdaget, og gjør oss klar til å skyte fra vårt skjul. Stor var vår forundring da vi plutselig ser Wedel springe ut av den tyske bil, medbringende et solid tau som han i en håndvending fastgjør til «vår» bil. Så springer han opp bak rattet og kommanderer fjolsene til å trekke. Bilen kom i gang og med et muntert «Auf Wiedersehen» viftet Wedel farvel til tyskerne, som sto måpende og så oss suse av sted. Et stykke fra leiren stilte vi vognen på en sidevei. Rolige og freidige nærmet vi oss de første vaktposter. Vi gikk tre skritt forbi dem, så kom det velkjente brøl: «Halt.» Vi snurret rundt, Wedel med sin M.P. og jeg med min direkte rettet mot tyskerne. At de ikke hadde ventet en sådan handling, sto tydelig å lese i deres forbausete ansikter. Imidlertid var Per og Anders dukket fram. De avvepnet tyskerne, og i tillegg fikk de et velrettet slag i hodet av en gummikølle, hvoretter de blidt la seg til å «sove». Minst et kvarter måtte vi beregne at «søvnen» skulle vare for at vi kunne redde byttet. I første omgang utgjorde dette: 1 M.P. og 1 karabin. Vi la de stjålne våpen til side og fortsatte framover, hvor vi kom til inngangen ved vaktstuen. Der var i alt seks tyskere, tre på vakt utenfor og tre i lokalet.... Vi spurte vaktpostene utenfor hvor lenge de hadde stått der. Da de trodde at vi kom i lovlig ærend, svarte de intetanende: «10 minutter.» Derav kunne vi regne ut, når avløsningen kom, altså om en time og 50 minutter. Hurtig ble også denne vakten avvepnet. Anders og jeg sprang raskt inn i vaktstuen, med våre våpen parat, mens Per og Wedel passet på de tre utenfor. Tyskerne ble som lamslått, og resten gikk lett. Alle tre ble bastet og bundet på hender og føtter og i tillegg fikk de en «sovepille» hver. Da vi var sikret fra denne kant også, samlet vi alle våpnene sammen, og gikk ut til de ventende kamerater.

Det hele hadde bare stått på i få minutter, så hvis vi skyndtet oss kunne vi få et godt forsprang, innen aksjonen ble oppdaget. Så gikk det i full fart tilbake til bilen. Forinnen var da alle tyskerne bakbundne som de svin de var. Vi nådde i god behold byen med et utbytte på: 5 karabiner, 3 maskinpistoler, to pistoler og 16 håndgranater.

Jeg tør poengtere, at det var noen glade gutter som kom hjem med «rare Sager».

Carl Olsen.

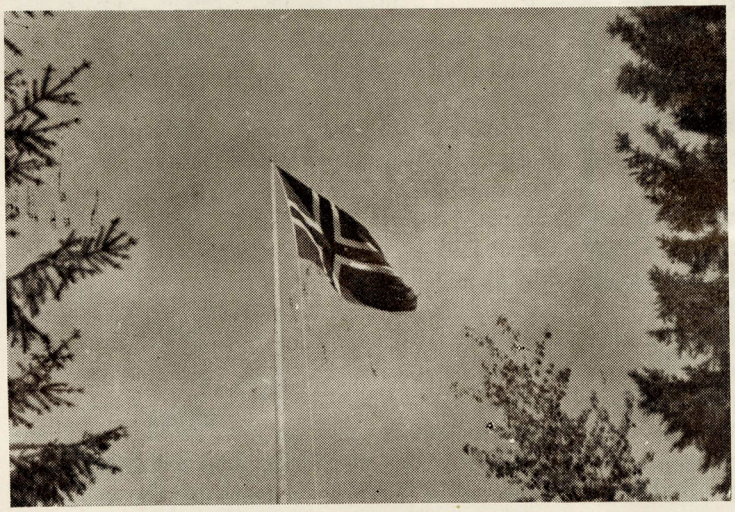
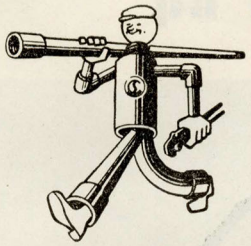

Foto: W. Voløgaard

Og så hvit som det hvite er sneen,
og det røde har kveldsolen fått,
og det blå gav sin farge til breen,
det er NORGE i rødt hvitt og blått.

CHR. SETSAAS A.S

TRONDHEIM

FOR EN GOD TRYKK

ER GODT HÅNDLAG
GODE FOLK
MODERNE MASKINER

A. HOLBÆK ERIKSEN & CO. A.S

TRONDHEIM

Laftehus hevder norsk tradisjon

Denne tømmerhytte passer kanskje Dem, men vi kan dessverre ikke levere den nå.

Derimot bør De i egen interesse straks drøfte byggeplanene med oss. De vil da bli sikret et laftehus etter Deres ønske såsnart tiden tillater det.

VÅR ARKITEKT STÅR TIL DERES DISPOSISJON

LAFTEHUS

Steners gate 22 Oslo Telefon 21 242

DROPS
KARAMELLER
PASTILLER
LAKRIS
DRAGEER

GELEER
PUDDINGER
SAUSER

BAKEPULVER
ESSENSER

LORENTZ Erlø & SØN A/S

TRONDHEIM

God jul!

A.S E. C. DAHLS BRYGGERI - AKTIEBRYGGERIET

TRONDHEIM

AKSJONEN MOT OLJETANKENE på Laksa i Soon

Olje brenner godt

Den senere så berømte aksjon mot oljetankene på Laksa fant sted natten til 18. august forrige år. Hele fem tanker ble totalt ødelagt og over 5500 tonn solarolje, ubåtolje og bensin gikk tapt for tyskerne. Det hele ble en såkalt prikkfri aksjon. Alt gikk etter planen og ikke noe gikk tapt. Heller ingen privat eiendom ble ødelagt.

At de allierte satte pris på vel utført arbeid, beviste et takketelegram som senere ble mottatt fra det britiske admiralitet. Vi lar aksjonens leder, Willy, fortelle:

«Kl. 24.00, den 17. august, startet fem mann av oss fra Ski. På mindre beferdede bygdeveier kjørte vi direkte til Laksa over Hølen. Fra Vestby av hadde vi utsatt vaktposter som fungerte utmerket. I bakkene ved Laksa møtte vi tre av våre karer fra Soon, som kjente egnen rundt tankene som sin egen lomme og ytet utmerket assistanse. Disse var mørkkledde med masker. Vi var alle bevepnet med Stengun, håndgranater og silentkniver og gikk straks til arbeid, idet i alt 8 telefontråder ble kuttet. Da hver av disse smalt som pistolskudd, var vi redde for at vaktene skulle ha hørt det, men dette var heldigvis ikke tilfelle. Kort tid etter ble de nemlig totalt overrasket etterat vi alle hadde passert piggtrådsperringene som omgav tankene. Ingen gjorde motstand og satt snart bunnet og uskadeliggjorte i vaktstuen. Plaseringen av sprengladningene gikk raskt. Alt var rekognosert og tilrettelagt på forhånd. Vaktmennene ble derpå tatt

KVINNER I MILORG

Som kvinner var det litt av hvert arbeide vi kunne utføre i Milorg under krigen, selv om Milorg var en typisk kamporganisasjon. Arbeidet kunne være så forskjellig, og jeg skal her berette om et par av mine små opplevelser fra den tiden som virkelig allerede er så fjern at vi sitter og minnes: «Husker du?»

Vi hadde en tid arbeidet med planer om et dynamittlager som skulle stjeles fra tyskerne et sted på skauen. Planene var ferdige, og en dag kom min sjef opp til meg ved middagstider, ga meg to oppgaver som skulle være utført neste morgen, og «nåde meg hvis ikke osv.». Den ene oppgaven husker jeg ikke i farten, men den annen gikk ut på å kontrollere at der ikke var vakter e. l. på det stedet hvor lasten skulle overføres fra hest til bil, samt at der ikke arbeidet tyskere i nærheten som kunde få mistanke om vår transaksjon. Og NB, denne kontroll måtte skje umiddelbart før de gutta ble sendt av gårde som skulle hente sakene. Ingen av mine gutter — høres ikke det flott ut? — kunne brukes denne gang, og hvem skulle jeg få tak i i en håndvending som jeg kunne stole på? Min yngste bror fikk ta jobben! Han var brukbar, og visste at jeg alltid hadde drevet mye med sport. Så forklarte jeg ham omhyggelig om et «ferdighetsløp» vi holdt på med, hvor deltagerne skulle starte neste morgen, og for at ikke noen skulle tjuvstarte fra hint sted og få rede på hva oppgaven besto i, måtte det kontrolleres at ingen var møtt opp på forhånd, samt at ingen tyskere arbeidet i nærheten. Og for at ikke evt. tjuvstartere skulle skjønne at det var kontroll, skulle han ha med melkespann for å hente melk på en gård i nabolaget.

Jo da, historien gikk i ham som varmt hvetebrød, og jeg skulle få rapport øyeblikkelig etterpå — dvs. presis kl. 9,30.

Imens satt jeg inne i byen og ventet spent på telefonen. Nå var vi bare bindeledd til dem som skulle utføre oppdraget, og nå *måtte* ikke noe klikke. Sekundene sneglet seg av sted, men heldigvis. Gutten var flink, og på minuttet fikk jeg akkurat den hilsen jeg skulle ha. Og 2 minutter etter ringte min sjef og spurte om noe aldeles komisk i forhold til min samtale like i forveien, og han fikk et like vanvittig svar tilbake. Men alt gikk etter avtale, og «saken var biff» som det så smukt heter på by'n når noe er gått som det skal.

Og så husker jeg godt den kvelden da meldingen om at underoffiserene skulle arresteres, måtte bringes rundt. Det var et grisevær uten like med regn og blåst, jeg var blitt temmelig kald og sulten, og riktig hyggelig sa det surk-surk i skoene mine for hvert skritt. Det var ekte stemning fra Tåkekaien eller et lignende fransk film-miljø, med tett mørke, glinsende asfalt, mine klaprende sko på brostenene og et vindu eller en dør som gnisset i hengslene idet jeg passerte. Jo da, jeg husker godt den kvelden, selv om jeg ikke var fullt så høy i hatten da som jeg er i skrivende øyeblikk. Men moro var'e lell!»

Og den gangen jeg hadde vært hos «en av kara» og fått min daglige post, og kom trippende ned trappen da en annen kar som stod et stykke bortenfor huset, kom løpende etter meg og bad meg vente litt så skulle jeg snart få en annen beskjed også. Jeg kjente ikke mannen, og jeg hadde akkurat samme kildrende fornemmelse i maven som da jeg ca. et år tidligere var blitt innhentet av en mann som smilende viste meg sitt politiskilt og bad om å få se den konvolutten jeg hadde i forklælommen. Selv om det endte bra den gangen, kunne jeg umulig vite hva dette var, og mens jeg travet etter den ukjente, tenkte jeg febrilsk på om han ville godta min forklaring. — Men uendelig var min lettelse da jeg til slutt oppdaget at mannen var «min manns» militære sjef. Han kjente heller ikke meg, men hadde måttet ta den sjangsen fordi det hastet så med hans melding. Men *om* han visste hvilken sjelekval han hadde satt meg i! Ja, nervene stod av og til på høykant, men *nå* ville jeg ikke unnvært den tiden for alt i verden.

— — —

---

med og bunnet til trær i skogen. En av Soonkarene trykket på tidsblyantene. Eksplosjonen fant sted kl. 02.45. Derpå fant retretten sted og alt gikk bra, idet vi så vidt unngik Gestapo som kom til stede kort etter.

Tankene brant i ti dager til tross for stadig skumsprøyting. Bare en rusten ruinhop vitner i dag om de 8 uforferdede karers dåd. *J.H.M.*

Else Nodeland

Vi treffer fru Else Nodeland, ung, nygift og smilende og fremdeles like frisk tross feiringen av alle fredene. Fru Nodeland var under krigen formidler og overbringer av hemmelige brever, oppbevarte på verandaen i flere uker en koffert og ryggsekk med våpen, ammunisjon og kikkerter (i parentes bemerket betrodde hun meg at de kikkertene kastet hun mer enn en gang lystne kikk på) foruten at hun hadde med organisasjonen av ti telefondamer som i tilfelle invasjon skulle plaseres rundt på forskjellige steder.

— Hva er så ditt morsomste minne? — spør vi. Vi ser at hun tenker alvorlig etter. Så rister hun på hodet.

— «Morsomste? Nei, så sannelig om jeg kan si hva som egentlig var *morsomt* i den tiden. Spennende var det, men egentlig noe humoristisk kan jeg ikke huske.» — Nå, det er vel bare intervjuobjektets vanlige beskjedenhet, og ganske riktig. Det lyser plutselig i øynene hennes — og dermed er det gjort:

— «Jeg kom hjem en natt i august 1942 fra selskap sammen med en venn av meg som senere som leder for en av avdelingene i Milorg måtte fortrekke til et sikrere oppholdssted, nærmere bestemt England. Nå, vi kom som sagt en natt ruslende inn haveporten, i løftet stemning, da jeg plutselig hører min fars stemme hviske:

— Er det deg, Kjell? —

— Neida, det er ikke Kjell, det er bare Else. —

— Gestapo er her etter Kjell. —

— Jeg snudde meg forskrekket mot min venn, men det var bare støvskyen og helene å se av ham, siden var han blåst.

Det er det med den samvittigheten da.

Det var Ole Wehus som tok imot meg med et smil og en revolver da jeg kom inn. Familien var da plasert i hver sin stol, mer eller mindre antrukket, med to tyske gestapister og Ole Wehus som vaktende «engler».

Kort etter kom Kjell hjem og falt selvfølgelig rett i løvens gap, uvennlig hilst av to truende pistolmunninger. Men alt før det hadde jeg fått hjerteklappen. For i kommodeskuffen lå ti konvolutter stemplet Telegrafverket og med ordrer og direktiver til stasjonene og betjeningen i tilfelle invasjon, og i mellomtiden snakket tyskerne seg imellom stadig om å gå i gang med husundersøkelsen. Og da så Kjell, min bror, kom, slo det meg at han ganske sikkert hadde en del som ikke nettopp var bestemt for Gestapos øyne. Gode råd var dyre, og hjerteklappen holdt seg. Det er i slike situasjoner det er velsignet å være forkjølet. Jeg hostet og snufset, og gikk bort til min bror, ga ham en god og søsterlig klem til han hadde fått hvisket:

— I nederste kommodeskuff —.

Med den stemmen som nå engang skal til overfor mannfolk, ba jeg så om å få lov å hente et lommetørkle. De nølte litt, men et ekstra godt snufs hjalp og jeg fikk gå å hente det. Inne på værelset forsvant brevene og Kjells pakke ned i hofteholderen i foreløbig forvaring. Tyskerne tok husundersøkelsen vel og grundig. Alle skuffer og skap og bilder og blomster og lakserøde og tepper og tomflasker ble endevendt — uten resultat. Kommodeskuffene, som kort før hadde vært livsfarlige, ble med uhyggelig omhu trålet gjennom, men nå var det for sent.

Gestapo forsvant og da entrédøren vel var igjen ble brevene halt opp igjen fra sitt noe ekstraordinære skjulested, og akkurat idet en fyrstikkflamme skulle til å gjøre resten, kimte det på døren, og en av Gestapokarene stormet inn. Da sto jeg alt ved badeovnen, og inni lå brevene. Akkurat i det øyeblikk tyskeren med en ekkel pistol i hver hånd sperret døren ut fra badeværelset durte og spraket det i badeovnen så enhver idiot måtte høre det og spørre hvorfor i all verden det ble fyrt i badeovnen klokken to om natten. Dermed var det hjerteklapp igjen. Men fyren oppdaget ingenting, og etter å ha fløyet som en villmann omkring i huset en stund viftende med de to skyterne, stimte han så mot entrédøren og ville styrte ut. Men han kom ikke lenger enn til å åpne den, for utenfor stod en av hans bolde kampfeller vakt, som hardt og med tysk brutalitet kjørte en pistol i maven på ham mens han skrek:

— Halt! —

Fyren trakk maven til seg, slapp begge pistolene han hadde i nevene og skrek som bare en tysker kan skrike:

— Nicht schiessen, um Gottes willen! Nicht schiessen!! —

Jeg hørte bare en ilter stemme som brummet noe om «verdammter Kohlkopf». Så forsvant de. Og det ble stille i huset. Vi lyttet. Kort etter hørte vi en bil som startet og kjørte bort. Så ble det stille igjen. —

FALLSKJERMJEGEREN "HÅKON" FORTELLER:

Spennende slipp og instruksjon i Valdres

Vi har fått tak i «Håkon», en kraftkar med fallskjermmerket på armen, godt kjent og godt likt fra alle de hemmelige instruksjonskursene i Valdres. Han er en av «gamlekara» innen hjemmefrontarbeidet.

«Fortell oss nå litt om når du for alvor kom inn i dette arbeid.»

«Jeg kom med i arbeidet tidlig, da jeg er fra grensetraktene, og vi fikk kontakt med Sverige. Allerede høsten 1940 begynte vi med lagoppsetting, og så måtte vi til å hjelpe flyktningene over grensa. Vi drev altfor åpent den tia og kom snart i faresonen.

Jeg stakk over til Sverige i april 1941. Her fikk vi ordnet med visum for å reise jorden rundt via Russland, en tur som da tok ca. 6 måneder. Men da krigen mellom Russland og Tyskland kom, ble reisen stoppet. Jeg tok da skogsarbeid og senere gruvearbeid. Gruvearbeidet var et slit, 200 meter under jorda.

Hele tiden forsøkte jeg å komme i kontakt med den illegale front der borte. Endelig lyktes det, og jeg ble sendt hjem til Norge (Oslo) som kurér. Arbeidet var vanskelig, da svenskene var svært påpasselig. Jeg har kamerater som har sittet inne opptil 1 år i Sverige for spionasje. Med meg gikk det bra, og jeg gjorde mange turer mellom Oslo og Stockholm. Det var apostelhestene og sykkelen som en måtte benytte nesten hele tiden. Kom bort i flere passkontroller uten trubbel. Verst var det for meg som østlending når jeg reiste rundt på Vestlandet.»

«Du har vært i England. Fortell litt om det.»

«Jeg reiste til England i mars 1943 i fly, en tur på ca. 6 timer, for å utdannes som instruktør og organisator for hjemmestyrkene. Fra oppholdet i England har jeg bare gode minner. Tiden ble knapp. Det var mye å lære, og jeg reiste fra kurs til kurs. En del vanskeligheter med språket i førstningen. Engelskmennene var strålende mennesker, synes jeg, og vi nordmenn var svært populære der borte. Har reist over hele England og Skottland. Særlig i Sør-England var det mye å se fra forberedelsene til invasjonen. Vi måtte alle gå gjennom fallskjermkurs, ta både natthopp og daghopp. I gamle dager trodde jo folk at det regnet metemarker og lemen fra lufta. Nå er det jo større saker som detter ned. Ja, jeg har sett opp til 1000 mann bli sloppet ned i løpet av noen få minutter.»

«Og så kom du altså tilbake igjen?»

«I april 1944 kom jeg tilbake og begynte straks instruksjon og organisering. Hit til Valdres kom jeg 5. juli 1944 etter at Ottar Berger og jeg møttes på fjellet til en konferanse noen dager før. Det første flyslipp fikk vi først i august. Våpnene ble fordelt, og jeg reiste rundt og instruerte. Da guttene fikk se alt det fine utstyret ble det begeistring, og det kom fart i arbeidet. Instruksjonen har pågått i privathus, kjellere, hytter og støler, og vi har stadig vært på vakt så ingen skulle oppdage noe.»

«Hva synes du så om guttene her oppe?»

«Jeg har bare godt å si om dem. Ivrige, modige og lærvillige. Hele tiden har det hersket et godt kameratskap.»

HS-marsj

Melodi: Gjest Bårdsen.

Da Norge lå lenket i terror og tvang,
det steg og det steg opp i folket en trang:
Vi vil ikke selge vår nordiske sjel!
Vi vil ikke dø under naziveldets hel!
Vi vil ikke miste det land vi har fått!
Vi vil ikke miste vår konge og drott!
Den fridom vi arvet,
og flagget trefarvet
forplikter og maner til handling igjen.

Og modige menn tok på arbeidet fatt:
å skape til gjerning den trang vi besatt.
Og gutta i stillhet i grupper og lag
fikk øve og trene ved natt og ved dag.
Ja, trening ble gjerning så snart det gikk an,
og villig og modig var alltid alle mann.
Og kaller oss siden
vårt Norge i striden,
vi atter slår leir for vår frihet og rett.

Tre småbarn reddet fra Gestapos klør i Valdres

DE SKULLE SKYTES HVIS FORELDRENE IKKE MELDTE SEG

Mellom alt det som har hendt nå under krigen, bør en nevne denne lille historien om tre små barn fra Valdres, som ble reddet over til Sverige.

Far og mor til disse barna var med i hjemmefronten, og måtte rømme over grensen sammen med de tre eldste barna, mens de tre yngste ble tilbake. Disse var henholdsvis 10 år, 7 år og 17 mndr. gamle. Barna ble latt tilbake i Valdres, på hytta til faren, hvor to jenter skulle passe dem. Tyskerne fikk greie på dette, og truet med å skyte disse små, hvis ikke foreldrene kom tilbake til en viss tid.

Dagen før de hadde hørt at gestapo skulle opp over til hytta, drog en del HS-folk ivei for å kidnappe smårollingene. De kjørte med bil et stykke, men de siste 5—6 kilometrene måtte de gå på ski. Da karene kom inn i hytta og sa at de skulle hente barna, forstod barna og de to jentene som passet dem, med en gang hva det gjaldt. De to småjentene ropte: «Skal vi til pappa?» Og de to størtse var ikke sene om å få på seg klærne, mens den minste ble lagt ned i en god og varm skinnfellpose. På ski bar det så i vei nedover til bilen, og småjentene mestret skiene som om de skulle være utforløpere.

To av karene ble tilbake i hytta, og da de var sikre på at de andre var kommet godt og vel fram til bilen, tok de et tau og bakbandt jentene som hadde passet barna, slik at det skulle se ut som om de hadde bortført barna med makt, og på den måten ikke å føre jentene bort i ulykken.

Barna ble så fraktet opp i en hytte på fjellet mellom Hallingdal og Valdres. Her var de i fem uker. Etter oppholdet på fjellet skulle turen gå videre til Sverige. Hallvor skulle følge dem, og transporten gikk med bil innover mot grensa. På veien var de innom et sykehus der den minste ble surret inn med bandasjer rundt hodet, og ferden gikk videre med sykebil. De siste kilometrene måtte de gå på ski, og den minste ble lagt i ryggsekken. Føret var dårlig og skiene gikk stadig igjennom. Men de små visste godt hva det gjaldt og bet tennene sammen og gikk på. Og etter en hard marsj på tre timer var de i Sverige. Her møtte svensk militær opp, og turen fortsatte så med hest og slede lenger inn i landet, der det ble et lykkelig møte mellom foreldrene og smårollingene deres.

Foto: W. Voløgaard

Til den falne soldat

Langt inni svarteste skogen
hadde du bygd din gård.
Den skaffet deg det du trengte
og vokste litt år for år.

Slik bygde du også landet,
du kjente at det var ditt.
Det gav deg nye krefter
når slitet føltes for stritt.

Du elsket de skogkledte åser
med bekker og myr og tjern,
og kunne ikke forsones
med tyskernes blod og jern.

Du kunne ikke begripe
meningen med å slåss,
bare for simpel vinning,
slikt gikk ikke an hos oss.

Men dengang vårt fedreland kalte
da grep du ditt gamle gevær
og sluttet deg til de andre
i Norges befrielseshær.

Kanskje du følte litt uklart
hvor meget det virkelig gjaldt,
men ett var du aldri i tvil om,
mitt fedreland skylder jeg alt.

Du fant din død der i kampen
blant Norges modige menn.
Noen sier, forgjeves,
nå har du jo intet igjen.

Da skal du vite at livet
som du måtte si farvel,
det skal leves av andre
som aldri kan leve som trell.

Ditt offer mante oss andre
til kamp for alt som var kjært.
Du gikk foran i døden,
av det har vi andre lært.

Noe er større enn livet,
det har vi lært å forstå,
friheten som vi eide
før vi lærte å gå.

Den frihet var ingen frase,
et tomt og unyttig ord.
Det var som et samlende motto
for alt som spirer og gror.

Nå har vi vunnet tilbake
det som du gav ditt alt.
Det var allikevel ikke
til ingen nytte du falt.

Og derfor skal minnet leve
om det du så villig gav.
Og slekter som følger etter
skal hedre din ukjente grav.

En av de mange som gav sitt liv i kampen for Norges frigjøring

Vi gjengir nedenfor et brev fra en cellekamerat til en som ble skutt av tyskerne. Brevet er skrevet som minne på foranledning av avdødes mor:

Kjære Ivar!

Din mor har bedt meg om å fortelle litt fra fengslet den tid vi var sammen der. Og jeg gjør det så gjerne, med minnet om hvor glad du var i din mor og ditt hjem.

Jeg kom inn til deg tirsdag 9. januar, da hadde du sittet i enecelle i fire uker, og jeg kom fra det samme i Stavanger. Søndag 7. januar hadde du fått selskap av Olav og Trygve. Jeg fikk en hjertelig mottagelse av dere alle tre, og vi ble gode kamerater fra første dag. Hvor da alle tre hjalp meg tilrette i det nye fengsel på beste måte. Dere var allerede blitt husvarme. Og så tok fengselslivet til for oss fire på Møllergaten 19 i celle B. 26. Vi ble vekket kl. 6,30 om morgenen. Deretter vask av en selv og rengjøring av cellen, hvor vi skiftes om og hadde hver vår uke. Frokost kl. 8. Middag kl. 12. Kveldsmat kl. 17. Rosignal kl. 19.50, og så ble lyset tatt kl. 20 og nå hadde vi døgnets hyggeligste stund, for nå tok «telegraferingen» til. Jeg ser deg ennå for meg i måneskinnet, der du ligger på den veggfaste brisken i fortrolig samtale med vår gode venn i nabocellen B. 27. Hvor du sender og mottar dagens nyheter om krigens gang ute i verden. Og slike nyheter vi fikk da, Ivar! Den russiske framgang fra midten av januar og fram til du forlot oss, for aldri mer å la høre fra deg. Hvor optimistiske vi var alle sammen, og veddemålene om krigens slutt gikk fra celle til celle, varierende fra 2—3 uker og påske absolutt som den siste frist for vår frihet.

Når så nyhetssendingen var slutt, lå vi da der på hver vår hårde madrass og småpratet framover til søvnen tok oss alle i sin favn. Du Ivar, pratet så meget om dine turer i fjell og skog — — — hvor du elsket Norges vakre natur. Om dine ferie- og fisketurer. Nordmarka en tidlig vårnatt, når du og dine kamerater var dratt til skogs for å høre tiuren spille. Du Ivar og naturen var ett. Og så skulle du, som elsket mor Norges jord så høyt, ikke bli forundt å få bli stedt til hvile i denne jord!

Og ellers gikk dagene med samtale om litteratur, kunst, film, sport, samfunnsspørsmål og meget, meget annet. Ellers hygget vi oss med å spille kort «romi», dette mest etter kveldsmat, vi var da tryggest for vaktene. Du, Olav og Trygve laget korta av min mateske, som jeg hadde fått med meg på reisen fra Stavanger. Du tegnet spar og kløver med kopiblekk som du laget av overvaktmesterens kopiblyant, jeg hadde fått den inn for å svare på et forretningsbrev, mens Olav brukte sine øyendråper for hjerter og ruter. Hvor meget hygge og glede vi hadde av disse korta! Om formiddagen satt Olav og Trygve meget med korta, og du og jeg i hyggelig passiar disse fire—fem skritt fram og tilbake i cellen, for å avlede oppmerksomheten om vakten skulle komme i gluggen. Du fortellende om ditt hjem og dine kjære, og jeg om mine. For en omsorg du hadde for din mor, som du visste led mer enn deg selv, med tanken på begge sine sønner i fangenskap. Og jo, dagene gikk tross alt fort, selv i fengselet med sult, frost og savn, med middagslur på bare gulvet fra 12—14, men så syntes vi også at da var dagen gått, og at vi var en dag nærmere friheten. For den tvilte vi aldri på at vi ikke skulle få igjen alle sammen. Og la planer om framtiden, om gjensidig besøk og hygge i et fritt Norge.

Så kom den 8. februar. Din mor og din forlovede skulle ha sett deg om kvelden da du fikk klespakken fra dem. En lykkeligere Ivar kunne de aldri ha sett. Jeg ser deg ennå Ivar, hvor du står og tar plagg for plagg i dine hender og kjærtegner dem, i visshet om at dine kjære har berørt disse ting med sine hender. Det var som du skulle ha fått tatt dine kjære i hånden og takket for all omsorg og hygge i hjemmet. Og glade og i godt humør går vi alle til ro om kvelden. Men en liten stund etter lyset er tatt, kommer vakten og roper ditt nummer og gir beskjed at du skal gjøre deg klar og ta alle effekter med deg. Det blir bare en kort stund til å ta avskjed med deg. Du får med deg hilsen ut til våre pårørende, da vi som er igjen regner med at du går større frihet imøte, og at du får anledning til å sende en hilsen. Da usikkerheten for vår framtid er uviss for oss alle, ber du oss som er igjen bringe

(Forts. s. 33)

Oslo, fredag 1. september 1939

Danzig innlemmes i riket.

Hitler utsteder dagsbefaling til den tyske armé.

Krigen skal føres mere brutalt.

Berlin: Intet nøitralt land skal våge å la sine skib nærme sig Englands kyster!

Tyskland bebuder sitt middel for å møte den britiske blokade.

Oslo, torsdag 7. september 1939

Franske tropper står på tysk jord

I nærheten av Saarbrücken

Oslo, fredag 8. september 1939

Storbritannien og Frankrike har erklært Tyskland krig

Den britiske og franske ambassadør i Berlin overleverte ultimatum kl. 9 imorges. Det britiske utløp kl. 11 i formiddag, det franske kl. 17 i eftermiddag.

Tyskland svarte med en erklæring om, at det tyske f[olk] nekter å motta krav i ultimatums form.

Oslo, tirsdag 12. september 1939

„Admiral Graf von Spee" gikk tilbunns i et flammehav.

„Tacoma" med hele mannskapet undslap til Buenos Aires

Oslo, onsdag 13. september 1939

Krigsvinter i Europa?

Tyskerne rykket inn i Oslo i[g.]

Bergen, Trondheim, Stavanger, Kristiansand, Horten, Narvik og flere andre byer besatt.

Tyske krigsskib forcerte Oslofjord festning inatt.

Horten bombardert. Heftig kamp ved Oscarsborg. Krysser satt på land ved Dignæs. Kristiansand utsatt for fysk luftangrep

Flere hundre tyske soldater drept ved „Rio de Janeiro"s torpedering nær Lillesand.

Oslo, fredag 13. september 1940

TYSKERNE RYKKER INN I [...]

Nederl[and], Belgien og Luxembourg

Jugoslavia og Hellas i krig med Tyskland og Italia.

Oslo, mandag 23. september 1940

Krigen i Nord-Norge innstillet inatt [...]-laken 24.

Oslo, fredag 27. september 1940

En ny ordning i Norge.

De gamle partier er oplost og forbudt.

Administrasjonsrådets virksomhet er ophørt.

Ny regjering av kommissariske statsråder oppnevnt.

Nasjonal Samlings retningslinjer grunnlaget for den nye ord[ning].

Oslo, fredag 4. juli 1941

Den sovjetrussiske hærs motstandskraft synes brut[t].

Oslo, onsdag 10. oktober 1941

Soviet-Russland er overvunnet.

Man må regne med lokale kamper en tid fremover.

Sovjet-Russland vil aldrig reise sig igjen - Storpolitisk tale av Reichskanzler Hitler.

Krigen i øst vil bringe en avgjørelse for hundre år fremover. - Operasjoner av gir antisk omfang igang i løpet av de siste 48 timer. - Der Führer takker den tyske soldat og hjemmefronten.

Oslo, fredag 9. januar 1942

Hitler vil føre Tyskland til seier

Til våren tallmessig jevnbyrdighet med motstanderen.

Ved Tyskland side står en hær fra hele Europa.

Japans uvurderlige innsats.

Oslo, onsdag 28. mai 1941

Slagskibet „Bismarck"s sluttkamp.

Skibet kjempet uten å være manøvredyktig. Den britiske flåtesavdeling angrepet av tyske kampfly.

Oslo, mandag 11. november 1940

Molotovs reise til Berlin.

Sovjet-Unionen får en avgjørende rolle innenfor nyordningen i Europa, skriver vanlig Berlinbetydelse. Tyrkiets stilling.

Hess fløi til England.

Oslo, mandag 28. juli 1941

Tyskland og Russland tørner sammen

Krigen begynte igår-morges - som følge av Moskvas dobbeltspill!

Oslo, onsdag 10. september 1941

Oslo, Aker, Bærum og Asker i civil undtagelsestilstand fra idag.

Enhver forstyrrelse av arbeidsfreden på det strengeste forbudt. Forbudt å være ute mellem kl. 20 og kl. [...]

Alle trafikkmidler stanser kl. 19,30. — Møter og tilstelninger forbudt. Offentlige lokaler og restauranter stenges kl. 19. Teatre og kinoer [...] Standrett for dem som setter sig op imot forordningene.

Nye standrettsdommer igår.

En dødsdom og tre tukthusdommer.

Oslo, fredag 3. juli 1941

Forbeininger overfor en rekke organisasjoner.

Oslo, fredag 10. oktober 1941

Krigen kom overraskende det amerikanske folk.

SISTE:

Japan erklærer U. S. A. og England krig.

New York natt!

Roosevelt har sammenkalt regjeringen til ekstraordinært møte kl. 2.30 i natt (norsk tid). Det demokratiske og det republikanske partis ledere i kongressen skal delta i møte fra kl. 3.

Klokken 1.00:

Japan har erklært de Forenede Stater og Storbritannia krig. heter det i et telegram til Norsk Telegrambyrå gjennom Reuter natt til mandag.

Japans krigserklæringer.

Oslo, desember 1941

Rikskansler Hitler har overtatt stillingen som chef for den tyske hærs overkommando.

Aksemaktene i felles kamp

Tyskland og Italia side om side med Japan mot plutokratiene

Roosevelt har skapt en unaturlig motsetning til Tyskland for å få en utenrikspolitisk avlastning

Kansler Hitlers store tale i riksdagen igår

Størstedelen av den britiske Øst-Asia-flåte ødelagt.

Oslo, fredag 9. januar 1942

Japansk landgang på Ny Guinea og Bismarck-øyene.

Store japanske flåtestyrker observert utenfor Ny Guinea.

Spenning i Australia.

Oslo, mandag 2. februar 1942

VIDKUN QUISLING norsk ministerpresident

Oslo, onsdag 25. mars 1942

To sovjetrussiske underoffiserer som kannibaler i Norge.

Kanonfabrikken „Røde barrikade" i Stalingrad stormet.

STALINGRAD

Oslo, fredag 17. januar 1941

Tyske panserkolonner nærmer seg oljefeltene ved Grosny.

Trusel mot sovjet-russernes forbindelse med Nord-Kaukasus.

Oslo, onsdag 26. september 1941

En siste advarsel til de folkefiendtlige krefter.

Mandag morgen 8. september 1941

Bare én mulighet: den ubønnhørlige seier

Der Führers tale til sine gamle kampfeller preget av urokkelig seerssvisshet.

Det kommer intet nytt fredstilbud fra Tyskland.

Tirsdag 27. januar 1942

Italia kjemper med urokkelig sikkerhet for den endelige seier.

Mussolini: Vår kamp er en hellig krig.

Tirsdag 25. august 1942

Invasjonsforsøket i Frankrike endte med katastrofalt nederlag

I løpet av 10 timer var det kolossale oppbud av britiske stridskrefter tilintetgjort eller jaget på sjøen.

Utdrag av 5 års mareritt

Total norsk arbeidsinnsats i kampen mot bolsjevismen

Det tyske avvergeslag i øst fortsetter seierrikt.

I den ytterste fare mobiliseres Europas samlede krefter.

Tiden er kommet til å trekke hansken av og bandasjere naven.

Det tyske folk stiller sitt kostbare blod til disposisjon. Det øvrige Europa må i det minste bidra til kampen med sitt arbeid.

Det tyske folk tilkjennegir sin faste beslutning om å sette alle midler inn for seier.

Krisen på østfronten definitivt overvunnet.

Fronten er stabilisert, og forholdsregler innledet for sikre de kommende måneders framgang.

Tyskland viser sin pansrede neve i nord.

En s... og sunn nasjon

...måvære hovedformålet for norsk politikk

Nyordningen i Europa skal bygge på de enkelte folks nasjonale egenart og frie utvikling.

tale av ministerpresident Quisling.

Fire dagers møte mellom der Führer og il Duce

fastslår fullstendig tysk-italiensk enighet om total innsats av alle krefter til seier er vunnet.

Den harde kamp på Sicilia fortsetter uavbrutt.

„Krigens siste minutt, det hardeste, ligger like foran oss", Reichsminister Dr. Goebbels understreker.

Mussolini skulde øyeblikkelig skytes

Italia kapitulerte i går betr... etter forræderi av kongen ...adoglio

Utviklingen i Italia en militær fordel for Tyskland.

Kapitulasjonen avslører kongens og regje...ringen Badoglios skamløse dobbeltspill.

Der Führer ... fra hovedkvarteret:
Den tyske front blir aldri brutt.

Føreren stiller fem krav til sin hird.

1. Være nye medlemmer og hurtigere. 2. Utvise og fordrive hvert svakt kampmenneske. 3. Bryne beregnelsen gjennomgående hensyn. 4. Komposisjon kamp motmidler landet. 5. Holde den rene nordiske rase ...

MUSSOLINI BEFRIDD ...esløst

Tysklands seiersvilje er fast og urokket.

Soldatenes og heimefrontens offer skal ikke være forgjeves. Hensynsløs kamp til målet er nådd.

Rom kapitulert etter ultimatum fra den ...uerstkommanderende i sør.

Skarpe forholdsregler mot studentene ved Oslo universitet

...e grunn av illegal virksomhet og deltagelse i sabotasje-handlinger.

De mannlige studenter overføres til en særlig leir i Tyskland - de kvinnelige studenter sendes heim.

Riksministerpresidentens forbann... hos de tyske myndigheter har avstedkommet langt skarpere forholdsregler.

Ammunisjonslast eksp... på Oslo havn.

Årsaken og det fulle omfang av skaden ennå ikke på det rene.

Flere hus i brann, og stort antall vindusruter knust.

Fullmakt.

Til Oslos befolkning.

Kunngjøring

Tyske tropper rykket inn i Ungarn etter åtsindig overenskomst.

Den umiddelbare årsaken til Berlins skritt var Horthy-regjeringens oppgivelse av Hitlerstandpunkt overfor Alle Ungarn-fiendtlige makter og dermed åpenbart brudd på Wien-overenskomsten.

Der Führers nyttårs-budskap til det tyske folk.

Et eneste mål: Seierrik slutt på krigen.

Der Führer gir ordre om å trekke de tyske tropper tilbake fra Rom

Det tyske folk fyker seg besluttsomt om der Führer.

Sprengstoffattentat mot der Führer i går.

Hitler selv ikke skadet, bortsett fra lettere brennsår og forslåelser.

Forsynet vil at der Führer fortsetter sitt verk.

Tyskernes motforholdsregler tar sikte på et invasjonsforsøk i virkelig storslag lenger inne i landet.

Et større parti rasjoneringskort røvet under transport.

Forbryterne skjønner en illegal organisasjon. De tapte matvarer skal oppveies ved matvarerasjoner i 24 forbrukerdager.

Økt innsats av „V 1".

Montgomery måtte oppgi ruhodet ved Cherbourg.

Slaget om Cherbourg-halvøya økt i heftighet siste døgn.

„V 1" flyr mot London.

Fienden har ikke nådd sine militære mål verken i Europa eller Øst-Asia.

Og går derfor til angrep på sivilbefolkningen med terrorbombing og et egtadorisk tyrveri...

Allierte landgangsaksjoner en rekke steder langs den franske kanal-kyst.

Landsettinger fra luften og sjøen. - Vold... somme kamper i sang.

Nytt tysk våpen satt inn mot England

Et operativt instrument av største virkning. Innenriksminister Morrison betegner i underhuset det nye våpen som fly uten fører.

Kampene i Normandie preget av vellykte tyske motangrep.

Det nye tyske våpen betyr en epoke i krigføringens historie.

Kamp for enhver pris til seieren er vunnet.

Brysselområdet erobret etter hard kamp.

Kamper i Vestvollens forterens...

Hammerfest en død by om få dager.

Der Führer kaller alle våpenføre tyske menn til kamp.

En „Volkssturm" fra 16 til 60 år under ledelse av Reichsführer SS Himmler. Som overværer Reichsutenriksminister von Ribbentrop taler på tremaktspaktens fireårsdag den første appell i Ost-Preussen om mannen til å være forberedene tro... Opptakten til en ... stor tysk krafutfoldelse.

Tysklands motstandere må lære å innse at de aldri kan vinne denne krig.

Reichsutenriksminister von Ribbentrop taler på tremaktspaktens fireårsdag.

Regnskapet med forræderne oppgjort.

De skyldige sammensvorne stilt for Folkedomstolen, ernest dømt og straffet med døden. Forbrytelse mot det tyske folk og tilsk sin dom.

Åtte dødsdommer i Oslo og Amsterdam skal også „befries" av den røde armé.

Evakueringen av Finnmark og Nordre Troms avsluttet.

Enestående samlige værforhold og oppofrende hjelpsomhet har muliggjort en lykkelig løsning av det store evakueringsproblem.

Proklamasjon fra der Führer til det tyske folk

Vårt mål er det samme i dag som i 1923 da de første martyrer gikk i døden for å redde vårt folk fra nød og farer. Jeg vil ikke skåne min helse og mitt liv under opplysningen av den plikt jeg er overdratt som den første tyskers i riket. Så lenge jeg lever vil Tyskland ikke lide samme skjebne som de store bolsjevismen har overvunnet.

Tyklands tilintetgjørelse president Roosevelts krigsmål.

Tremaktspakten vil bli en av hjørnesteinene i den nye verdensordning.

Det siste og avgjørende slag i denne krig vil bli vunnet av de tyske, italienske og japanske soldater.

Reichsutenriksminister von Ribbentrop: Aldri vil vi gi etter det vet i dag hver tysker ved fronten og i heimelandet.

Danske frihetskjempere besøker Oslo

En av de 40 danske frihetskjempere som besøkte Oslo i august iår, forteller nedenfor om sine inntrykk fra reisen.

Hvordan venter en å bli mottatt ved ankomsten til en by ved midnattstid? Der står selvfølgelig noen og viser veg og sier velkommen, men da er det ikke Oslo en er kommet til. Straks ved ankomsten begynte overraskelsene, og de fortsatte som et mildt regn under hele Norgesbesøket. Mottagelsen med musikk, æreskompani, og busser som kjørte oss direkte til vårt deilige innkvarteringssted i Munkedamsvegen.

Hva opplevde vi så? Ja, en kan heller spørre om hva vi ikke opplevde. Vi ble bl. a. vist rundt i Oslo og omegn.

Kommandoløpet og fotballkampen er det blitt skrevet så meget om, så jeg vil heller nøye meg med å beundre den storslagne natur hvor løpet fant sted. Det var visst også der at våre norske kamerater lærte å si «sjovt», mens vi til gjengjeld lærte å si «morsomt».

I Danmark har vi nok mange pene steder, men maken til Norges storslagne og vidstrakte natur har vi ikke, og vi nød den hvor vi kom. Vi beundrer også de norske bussjåfører for deres fantastiske gode kjøring.

Besøkene på Frognersetra, Holmenkollen og mange andre steder gjorde hver for seg stort inntrykk på oss. Men størst inntrykk gjorde besøket hos H.K.H. Kronprins Olav. En forstår så utmerket godt hvorfor han er så populær i Norge, så jevn, gemytlig og liketil han er. Norges og Danmarks kongehus omfattes hver især med den samme begeistring

av befolkningene, men så er de jo også sterkt beslektet.

Turen gikk deretter i buss til Skaugum, hvor vi fikk lov til å se den kjempemessige bunker, tennishallen og parken. Håndverkerne arbeidet på huset, så forhåpentlig blir «herrefolkets» spor helt utslettet. Videre gikk turen til Fornebu, hvor vi hilste på vaktbataljonen. Vi fikk også anledning til å ta en dukkert.

Lørdag aften ble det holdt en fest på Folkemuseet, hvor de søte og naturlige norske jentene var godt representert. Festen varte til de små morgentimer, og vi mistenkte våre norske venner for å få oss ute av form til søndagens idrett. De kan selv bedømme om det lyktes. Antagelig var det nordmennenes bedre kondisjon som gjorde utslaget til fordel for Norge.

Mandag var det teateraften, og tirsdag hadde vi en strålende avslutningsfest på Continental, hvorfra vi drog heim og pakket koffertene for tidlig onsdag morgen måtte vi dessverre reise, selv om vi gjerne skulle ha vært her en uke til.

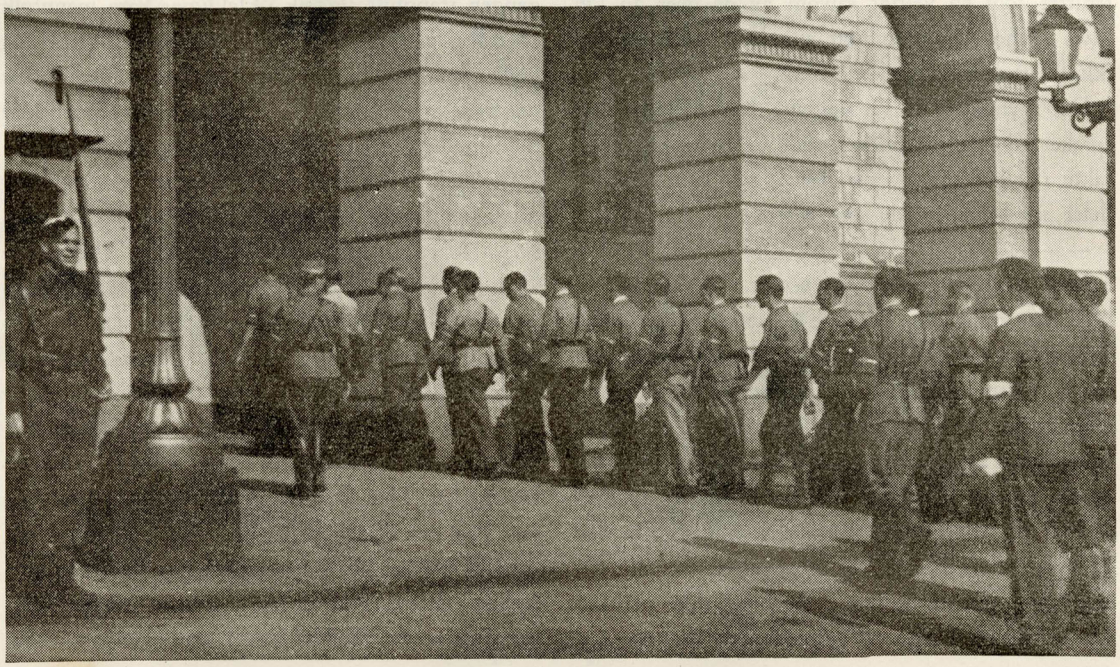
Vi som var i Norge glemmer aldri den gjestfrihet og hjertelighet som vi ble møtt med, ikke bare av kameratene i hjemmefronten, men også rundt omkring hvor vi ferdes blant folk. Det kan ikke fortelles, det må oppleves.

Våre norske kamerater som var på besøk i København er nå nettopp reist. Det ble så tomt da de reiste syntes vi, og de drog alt for hurtig. Men vi har da en rekke gode minner fra tiden i Oslo og København, og vi tror våre norske kamerater har det samme.

For oss danske stod det norske folk, hjemmestyrkene og de øvrige norske avdelingene, som sloss sammen med de allierte, alltid som et forbilde i kampen mot undertrykkelse og tyranni. Nå er kampen slutt, men Norge og det norske folk vil fortsatt stå meget høyt i danske hjerter, og det store vennskap mellom Norge og Danmark som ble styrket i disse vanskelige år, vil også bestå i framtiden.

Arne Andersen
Danmark.

Bildene viser fra øverst: H.K.H. Kronprins Olav er meget interessert. Nederst: Kronprinsen i samtale med bataljonssjef Adam Møller, Kjøbenhavn. Nedenfor: Fra frihetskjempernes besøk på slottet 6. august iår.

"HUTTETU" i sekken og HJEMMEAVLA i pipa

Det var Kussius på Bryn det gjaldt denne gang. Jens og jeg hadde sittet på hybelen hele natten og pakket dynamitt og gjort ladningene klare til «bangen». Tre ryggsekker med tilsammen 100 kg deilig norsk «Huttetu». Timelang syssel med dynamitt i lukket rom hadde skaffet oss en voksen og sprek hodepine, og vår naturlige rosenteint hadde gått over i noe nærmere turnipsfarge.

Ved 5-tiden om morgenen var både ladningene og vi sånn omtrent ferdige, og med første trikk skulle jeg frakte min sekk opp til Etterstad. Der skulle jeg møte en «bi-organist» som skulle transportere den videre. Hadde meget omhyggelig konstatert trikkens avgangstid, og avtalt møte etter det.

Klokken 6 tøflet jeg ut med sekken, en latterlig liten dametingest uten meis som skulle ofres. Den struttet som en velfylt kuvom av de over 30 kg. Hvis innholdet hadde vært simplere hadde jeg vel ikke klart å bære den.

Det småregnet og var uggent. Inne i hodet mitt spraket alle slags signallys, både de hvite som daler sakte i fallskjerm, og de grønne som sier bang og deler seg i fire, og de som piper.

— — —

Stod på holdeplassen og ventet. Ventet. — — Nei, den kom ikke. Begynte å svette. Måtte rekke korresponderende trikk til Bryn som «bi-organisten» skulle videre med. — — Trippet av opphisselse. Uten nytte. Trikken var like borte den. Med uhyre anstrengelse og konsentrasjon i før omskrevne hode, gjorde jeg en komplisert tidsberegning og fant ut at hvis jeg tok en annen trikk, kunne jeg fra den gå over i Bryntrikken, og muligens treffe min avtager der. Eneste sjangse. Traff jeg ikke mannen kunne han bli nervøs og forpurre hele aksjonen.

Se, der kom den. Den gale altså, men jeg jumpet om bord med pargasen. Klokken gikk. Trikken stod. Fordømt god tid den trikkemannen hadde, var visst litt tidlig ute. Lysten til å pirke litt med Colten i ryggen på vognføreren steg faretruende. Han var heldig.

Kommet til skiftestedet, kom akkurat Bryn-trikken, og jeg peste over med kuppelhode og sekk. Full. Trikken altså. Gå innover i vogna . . . Jamen. — Ikkeno tøys, gå innover . . . Å. — Fikk sitteplass nærmest døra, i midtgangen. Plaserte sekken på fanget. Våt og uggen. Røkekupé. Det fikk være. Orket ikke røyk, dessuten hadde jeg bare ekstra vond hjemmeavl, svakt oppblandet med O.K.

Satt og mediterte svakt. Prøvde å lokalisere utskytingsstedet for lysrakettene i hodet mitt. Midtgangen stappfull av folk. Heldigvis bare mannfolk så tidlig på dagen, så jeg slapp og neglisjere den gode oppdragelsen min ved ikke å reise meg. Stille og fredelig alt sammen. Duppet litt. Snart klar med jobben. Hjem å hvile på mine gjerninger.

Pussig lukt her forresten. Deilig søt lukt av dynamitt, oppblandet med en liten antydning av *messing*. *Messing*. — — *MESSING*. Utiltalende kjensgjerning Våknet sakte av meditasjonen. Hopper to tommer fra setet, inklusive bagasjen. I midtgangen rett over meg, står han. Kjenner tommelfingeren hans i ryggen der han holder seg i ryggstøet mitt. Forresten har han ikke messingknapper, så det må være gammelt instinkt. Han er grønn og har fjærkre. Han skulle bare ane han, dumme fjolset. Falt nok ikke i hans lodd å fakke sabotører nei. Lyst til å glise opp i fjeset hans, og bolle litt med sekken i luften. Ikke så lett å pille en erfaren bangmann på nesen. Gjelder bare å være overlegen, rolig,

ikke fortrekke en mine. Ingenting kan bringe meg ut av likevekt.

Å — Å — — Herregud, hva skal jeg gjøre. Svetten begynner å skvette. Glir nesten ned av setet. Lukten. Ikke messingen, men den «deilige søte» lukten av huttetuet i sekken. Kunne nesten se at det oste fra lokket, og oppunder nesen på purken. Måtte før eller senere merke den. Lukten er jo karakteristisk, og det grønnkledde fjærkreet måtte jo forutsettes å ha luktet på slikt før. Gode råd var dyre. Evakuering av farkosten håpløst. Alminnelig våpenøvelser med Colten i overfylt trikk sannsynligvis upopulært blant medpassasjerene, dessuten, en villfarende kule i sekken, hvor ladningen lå fullt ferdig med primers og detonatorer ville vel skaffe litt uro i omgivelsene.

Purken kunne når som helst oppspore kilden til vellukten, syns alt det begynte å vibrere i neseborene hans. En rekke planer ble fattet og forkastet. Hva skulle jeg gripe til? Ta en røyk.

Fram med pipa, fylle med lommelo, hjemmeavl og O.K. Full fyr, og begynne å røklegge det strategiske punktet. De nærmere hostet og snufset og kom med lite smigrende uttalelser. Jeg dampet og gråt.

Etter hvert fikk jeg bedre plass, og den overhengende faren albuet seg småbannende bakover. Begynte å føle meg som den gang jeg røkte min første sigar. Fikk ikke hjelpe. Banke ut, lade og fyre på ny. Situasjonen var reddet. Så var det bare å levere sakene og komme hjem.

«Tom Bang».

«Våpentransport».

Et illegalt hefte til 800 Milorg-menn blir til

Den gang tyske distinksjoner og organisasjonstegn måtte læres

En etterretningsmann i Milorg forteller og tegner

To slanke fingrer bretter opp buksene og graver fram noe sammenfoldet silkepapir fra strømpeleggen, legger det på bordet foran en lyshåret mann og trekker seg vekk igjen — og går. Mannen leser det raskt igjennom, inntil han holder den siste i hånden. Ansiktet fortrekker seg til et grin.

«I h..... heller.» Han slenger lappen til sin nestkommanderende. «600 menige tyskere med offiserer forlot forlegningen X i går for avreise sørover fra Y.» Han reiser seg hastig opp. «Hva sier du til dette — og hva sier rapporten deg?» «Ingenting. Men jeg har noe å si.» Han griper hatt og frakk og iler ut. Trikken. Ned mot sentrum. Rundt et par kvartaler. Påpasselig mot å bli skygget — som vanlig. Og opp i 4de etasje til mitt kontor.

Så begynner det .....

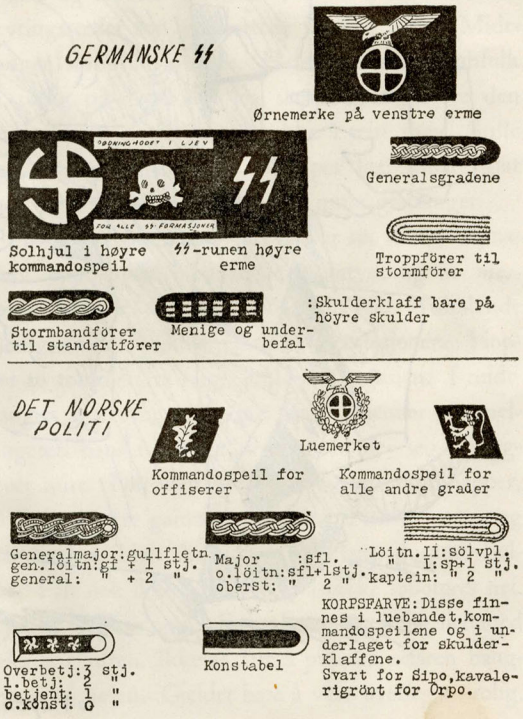
Etterretningssjefen i Området er forbannet over min rapport den dagen. «Hva kan en utnytte av en slik rapport, som mangler enhver opplysning om våpenart, offisersgrader o. l.?»

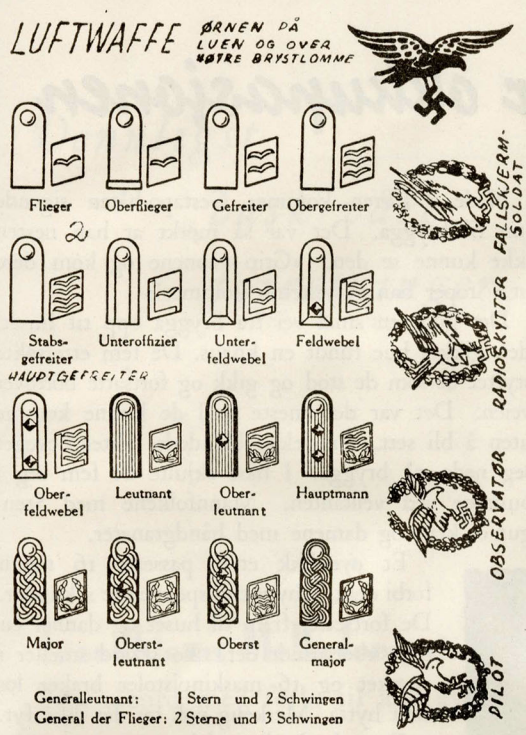
Vel, jeg innser mangelfullheten, men da jeg ikke har sett et eneste direktiv som klarlegger tjenestegraden fullt ut, bruker jeg det som unnskyldende moment.

Det blir sagt en del til, men det ender med at jeg får en kort og grei ordre om å utarbeide et hefte med fullstendige tegninger og forklaringer over tyske og norsk-nazistiske enheter og organisasjoner. «800 hefter til utsendelse til gruppene. Hver mann i Området skal ha et hefte, for nå skal dette læres. Mor'n!»

Jeg kan bare en ed og det er navnet på edens stamfar. Den blir brukt vel og inderlig i de 14 dagene jeg har fått til dette oppdraget. Helt uten peiling skal jeg bygge opp dette direktivet. Hittil har jeg sett på tyskerne som en grønn helhet, og når jeg ser på N.S.-medlemmer da ser jeg nærmest rødt. Skal jeg gjøre meg til «venns» med en tysker og pumpe ham for opplysninger? Det tiltaler ikke. Hva med innbrudd på noen N.S.-kontorer? For stort sjansespill. I to dager går jeg med lignende planer inntil en nøktern plan tar form.

Ideen er der. Nestkommanderende og jeg setter i gang. Tyske blader blir innkjøpt i gateutsalg -- til selgerens åpenlyse forakt — klippes på kryss og tvers, tidligere tegnet materiell blir stjålet av vår kontakt på et N.S.-kontor, biblioteker blir gjennomsøkt og jeg beklager hvis noen av dem

savner enkelte sider i tysk litteratur. Hver eneste dag bærer vi hjem bunker av stoff. Med stadige gaterazziaer og andre kontroller må det utvises spesiell forsiktighet og spesiell sikring. Vi har jo dessuten hanskene fulle av de vanlige etterretningsmeldinger og ordrer som skal videre til troppene. Det er moro, tross alt.

Hjemme blir stoffet sortert og klippet. Hvert eneste bilde undersøker vi nøyaktig gjennom lupe. Den konstante forsiktighet som må utvises, hemmer. Ringer det på døren, blir papirene gjemt unna i en varmeovn i tilfelle husundersøkelse eller besøk av bekjente, og om natten må vi gjemme sakene ute.

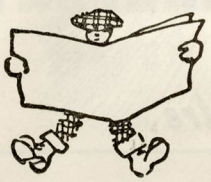
Til slutt mener vi at grunnlaget er fullstendig nok, iberegnet noen ikke helt bra tidligere utsendte direktiver, og tegnearbeidet blir satt i gang. Til hver tegning skal en forklarende note skrives. Det hele tar tid og ordrefristen nærmer seg stygt. Og enda er det verste igjen: klisjéarbeidet og trykningen. Det å finne en klisjéanstalt som en kan stole 100 % på, for ikke å snakke om et trykkeri, er ikke lett. Vi går på med vanlig Milorg-humør, sporten i saken trekker. Det blir å sikre spesielt igjen ved å ringe kona i kode hver 3de time. Og det går bra, selv da vi går fra anstalten med klisjépakkene, og hyssingen ryker så klisjéene ligger strødd i trappeoppgangen. (Jeg fikk senere høre at mannen som etset klisjéene tok jobben på overtid etter ordre fra eieren av klisjéanstalten, med flere folk rundt seg som ikke kunne stoles helt på. Det var nok mange bra nordmenn som påtok seg spesielle illegale oppgaver uten å være Milorg-medlemmer, som kunne være verd et aldri så lite folketog.)

En yngre boktrykker påtar seg trykkingen av «verket»: 800 eksemplarer à 18 sider i A 6. Det blir et vanlig kveldsarbeid. Etter hvert som trykken går unna, beskjærer Nk og jeg arkene og pakker inn. Rett som det er småklunker det bak oss. «Unnskyld meg, gutter, men jeg må ha meg en dram. Jeg er så jævli nervøs.»

Endelig går siste ark gjennom maskinen, siste bunke blir beskåret, og siste pakken gjøres ferdig. Vi fordeler pakkene likt og transporten gjennom byen begynner. Jeg går først og Nk 20—30 meter etter. Høyre hånd hviler i lommen med et godt tak i en 9 mm Browning. 14 dagers arbeid skal ikke ødelegges uten videre hvis noen prøver å stoppe oss. Men det går som med de fleste transporter — bra. Vi sover ikke meget om natten. Kontoret blir neste dag omskapt til bokbinderi og vi kan om ettermiddagen levere Områdets Etterretningssjef 800 hefter sortert og stiftet. Distribusjonen til alle grupper i området blir ordnet siste dag av ordrefristens utløp. «Takk,» sa sjefen, «du og din Nk har den rette Milorg-ånd.»

Hvis noen av de 800 mann i vedkommende område er forbannet fordi de måtte lære dette — bortsett fra at det var en absolutt nødvendighet i forhåndsarbeidet om å lære fienden å kjenne under kamp og ved rapporter — treffes ordregiveren på etterretningens meldeplass til vanlig tid.

Når en ser tilbake på det oppdrag vi hadde her og på lignende arbeid, er jeg fristet til å ta en Milorg-manns ord til mine: «Ikke fordi jeg ønsker krig om 10—15 år, men jamen var dette interessant og morsomt.»

Det hendte under okkupasjonen

Nødtvedt heter et lite sted inne i Østerfjorden. Like opp fra sjøen ligger et hus som nå er fullstendig gjennomhullet av kuler. Stedet ble flittig benyttet som dekningssted for D 20. Forholdene er mindre her, slik at det var uråd å bo dekket i byen eller tettbebygd strøk. En måtte søke til avsidesliggende steder.

En kveld i fjor høst, holdt 3 Milorg-karer til her ute. To av dem hadde sine fruer med. De visste såpass meget at også de måtte holde seg dekket. Mens de sitter ved aftensbordet, farer en av karene opp og styrter til vinduet. Han synes å høre noe.

Sabotørenes Juletre

Nede i fjæren kommer Gestapo-båten sigende inn til brygga. Det var så mørkt at han nesten ikke kunne se den. «Grip våpnene og kom dere ut,» roper han, «tyskerne kommer!»

Det gikk en smal vei fra brygga opp til huset, den gikk i bue rundt en knaus. De fem ettersøkte styrtet ut som de stod og gikk og fortsatte bortover veien. Det var det eneste sted de kunne komme uten å bli sett. En rekke blendede lykter beveget seg nede på brygga. I hast skjulte de fem seg i buskene ved veikanten. Mannfolkene med Sten-gun'et klart og damene med håndgranater.

Et øyeblikk etter passerer 16 mann forbi dem. Uhyggelig spennende sekunder. De fortsetter fram til huset og danner en halvsirkel rundt det. To skudd smeller i mørket og 16 maskinpistoler braker løs mot hytta. Merkelig nok tar det ikke fyr.

Oppe fra buskene følger 5 par øyne det som skjer. Mer enn en gang kriblet det i fingrene for å sende en kulesprut inn i tyskerhopen. Men konsekvensene? Det som først og fremst stod i hodet på dem var å komme seg vekk. Kun en vei var åpen og det var rett til fjells.

10—12 tyskere kommer tilbake langs veien. Også denne gang går de forbi. Spenningen er uutholdelig.

Straks etter bykser alle fem ut fra buskene og gir seg i kast med fjellsiden. Alle var mangelfullt påkledt, bare et par av dem hadde støvler. Det var snø i fjellet og langt til folk.

Fra kl. 10 om kvelden til kl. 3 neste dag varte marsjen. Snøen rakk til knes. Det stormet og regnet. De slet klærne av seg. En av damene måtte til slutt bruke en lue og et sjal til fottøy.

Utslitte, gjennomvåte og forkomne nådde de Mo etter en marsj på over 17 timer. —

Gestapo kom til Nødtvedt på grunnlag av opplysninger fra en fengslet Milorg-mann.

Torturen hadde båret frukter.

Vennligst
husk våre
forretninger

Trondhjems Melkeforsyning
Sentralbord med forb. til alle avd.

Fritt land
Fritt ord

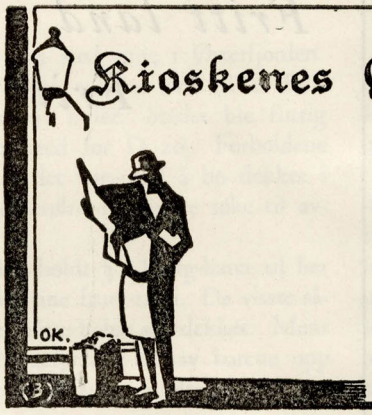

RYDLINGS BOKHANDEL A.S
NORDREGT. 16 - TLF. 5146 - TRONDHEIM

Parfymeri
Reiseefekter
Leketøy

En gros — En detail

EINAR LEHN
PÅ NORDRE - TRONDHEIM
TELEFONER: 3006 - SJEFEN 5254 - PRIVAT 5518

Kioskenes Ekspedition a/s

Trondhjem

Aviser
Tidsskrifter
Motejournaler
Papirvarer — Leketøy
Presanggjenstander

E. SKAFFLOTH A.S

Papir - Kortevarer

ØVRE ALLÉ 3 - TELF. B 6834

TRONDHEIM

WALDEMAR THANSSEN & SØNN

Papirhandel

EN GROS & EN DETAIL

TRONDHEIM

SPESIALFORRETNING I KONTORUTSTYR

Dengang tyskerne instruerte oss i våpenbruk

At Milorg-karene har dumpet opp i mange pussige episoder under sine mange meritter, lar seg ikke benekte. Vi lar instruktør Roy, A 153, berette:

Våren 1943 lå tre stykker av oss oppe i en koie i Hedrum. Offisielt drev vi vedhogst i stor stil (vi greide to favner på 14 dager), men ved siden av instruerte vi guttene i nabolaget. Arbeidet gikk i skift, to hogg og tredjemann tok seg av guttene i hytta. Ved den tiden var det temmelig mange grønne der oppe. De gikk oss stort i næringen, hadde med seg svære maskin-sager som med tyskernes absolutte sans for estetiske verdier kuttet av trærne i brysthøyde og lot resten stå til varig minne om herrefolkets utrettelige ødeleggelseslyst. De syntes det gikk sørgelig smått med vedpinnene våre og kom ofte i prat med oss. En dag kom en av dem bort til arbeidsplassen vår og spurte om vi ikke hadde lyst til å ta en tur bort til dem om kvelden. Nå lå tyskernes hytte og vår egen beskjedne «kåk» på hver side av et lite vann. «Nei, dere får heller komme til oss,» sa vi, «dere har båt og da blir ikke veien så lang.» Jo, det var ikke så umulig det.

Tyskerne tøflet tilbake og om kvelden kom tre av dem roende over til oss.

Kvelden gikk med prat og røyk, dvs. praten ble det så som så med, tysk-kunnskapene våre var det nok best å holde for seg selv. Som vanlig var alle tyskerne bevepnet med hver sin maskinpistol. Det var ikke vanskelig å se at de var stolte av våpnene sine.

«Ja, sånt no hadde ikke dere,» sa den ene, «dere hadde bare de lange.»

«Ja, vi hadde bare de lange, dessverre. Den der skjøt nok styggelig fort,» mente vi og glodde nyfikent og storøyd på vidunderet. «Du slette tid.» Nei, de tyskerne de hadde saker å fare med, ikke å undres over at det gikk så skitt med oss. —

Tyskerne krodde seg i stolthet over vår ydmyke beundring. «Dere har kanskje lyst til å se åssen det virker?» sier den ene. «Jo, det skulle være interessant,» sier vi, «bare det ikke smeller så.» Dermed fikk vi en inngående demonstrasjon av våpnet, og en mer andektig og oppmerksom tilhørerskare har neppe noen tysk gefreiter hatt ved noen våpeninstruksjon.

Nå, den tyske Schmeisser kjente vi nok litt til. Blant vårt sparsomme møblement hadde vi en kiste som vi gjemte instruksjonsvåpnene våre i, godt skjult under pledd og skaffetøy, og der lå såmen tyskernes vidundervåpen også, side om side med stengun og tommygun.

Til hverdags tjente kista som høysete, og i dagens anledning hadde vi plasert våre gjester på den.

(Forts. fra s. 23)

en hilsen til dine, hvis noen av oss skulle bli den som fikk først anledning. Rolig og trygg som alltid forlater du oss, og går uvissheten imøte. Vi som er igjen har mistet en god kamerat, og de følgende dager er tunge og triste. Den 11. februar «telegraferes» det, at du er blitt skutt av forræderne. Det er som solen er gått ned for alltid. Så ble dette din skjebne Ivar! Men vi — dine kamerater fra cellen er forvisset om at like rolig og trygg som du var i daglig omgang, like rolig og verdig gikk du inn i det ukjente. — — — Vi snakket om det så mange ganger i fengselet, når tyskerne og forræderne under sine forhør truet med revolveren for pannen, at vi ville følt det som en befrielse om de hadde utført sin trusel. Det vi fryktet var deres terror og pinsler. Redd for å dø var vi ikke.

Så ble du Ivar en av de mange som måtte late sitt unge liv, for at vi som ble igjen skulle få friheten, og fortsatt få virke og bo i et fritt Norge. Vi, dine kamerater fra cellen, deler sorg og savn med dine foreldre, søsken og din forlovede. Men vi sitter alle sammen igjen med minnet om en god kamerat som ofret det dyreste han eide — livet for sitt folk og fedreland.

Vi lyser fred over ditt minne, Ivar!

Gud signe deg der du er nå!

Jeg bøyer meg i ærbødighet over din våte grav, og sender deg min siste hilsen!

Din cellekamerat

Sverre

Aksjonen mot Victoria Terrasse

Vekkerklokka reddet arkivet fra å springe i lufta

Vi har for oss mannen som utførte aksjonen mot *Victoria Terrasse i Oslo*. Den ble riktignok mislykket. En så prosaisk ting som en vekkerklokke ødela et lykkelig utfall. Han virker ennå litt fortumlet og det er tydelig å se at det har vært litt av en påkjenning for ham. Han har et uendelig trist uttrykk i øynene mens han forteller. Eller er det kanskje tretthet?

«Jeg var helt alene om jobben,» innleder han samtalen. «Klokken 12 den aftenen aksjonen skulle finne sted gikk jeg gjennom Slottsparken. Det duskregnet så det var få folk ute. Mørket stod tett som en vegg. I en håndveske hadde jeg 10 kg. sprengstoff. Ordren lød på at dette skulle plaseres i det rommet hvor Gestapo hadde sitt kartotek. Stedet var tegnet inn på en skisse jeg fikk utlevert dagen i forveien. Skissen hadde jeg studert så grundig at den faktisk stod spikret fast i hodet mitt.

Jeg glemte å nevne at jeg for anledningen hadde på meg tysk uniform, gikk under falsk navn og med falske papirer. Da jeg snakker perfekt tysk, fryktet jeg ikke for å bli gjennomskuet. Av yrke er jeg journalist, men denne natten var jeg Oberløytnant og het Herrmann Gabelsberger fra Berlin. —

Jeg la de siste trær i Slottsparken bak meg og skrådde over Drammensvegen i retning av Vaktselskapets gård. Jeg kan ikke si annet enn at det prikket litt i ryggmargen da jeg nærmet meg den tyske vakten. Men det var ingen veg tilbake. Nervøsiteten varte dog bare et øyeblikk, så var jeg igjen herre over meg selv.

Vakten foran Terrassen kikket igjennom mine papirer. Det tok et øyeblikk, så fikk jeg papirene tilbake og kunne gå videre.

Nå befant jeg meg innenfor sperret område. Jeg gikk imidlertid rolig videre og holdt meg i nærheten av rekkverket på venstre siden av gaten, skrådde over litt lenger borte, og nærmet meg den rette inngangen med forsiktige skritt. Det var som nevnt helt mørkt.

På forhånd var jeg informert om at denne inngangen var blokert av to vaktposter. Her gjaldt heller ikke de papirene jeg hadde. De ga bare adgang til de to nederste husene i rekken. Ingen kunne komme inn her uten å legitimere seg på en spesiell måte, som det ikke var lykkes for etterretningsvesenet å oppspore.

Jeg hadde imidlertid andre planer. Av aksjonssjefen hadde jeg fått utlevert en merkelig innretning, som var laget av en ingeniør i Milorg som lå i dekning. Det var en ubetydelig, men genial liten tingest, fikk jeg høre, og det var første gang den skulle benyttes under aksjon. Jeg var meget spent på resultatet.

Jeg stoppet om lag 12 meter fra selve inngangen og befant meg midt i kjørebanen. Tyskerne kunne ikke se meg på grunn av det ugjennomtrengelige mørket, og heller ikke høre noe, da jeg benyttet fottøy med gummisåler spesielt laget for å kunne utføre slike ting jeg stod i ferd med å gjøre.

Jeg tok forsiktig innretningen opp av lommen, fjernet en sikring som utløste mekanismen og kastet den mot veggen en fem-seks meter bortenfor de tyske vaktpostene, slik som jeg hadde fått ordre om å gjøre. Det lød intet smell, da den var beskyttet av et gummihylster.

Sekundene gikk, men ingenting skjedde. Jeg begynte så smått å tvile på denne ingeniørens patent.

Men hva var det? Fra det stedet hvor jeg hadde kastet innretningen hørtes en samtale — hviskende, men likevel helt tydelig. Kunne det være den rare tingesten som utførte dette? Var det slik patenten virket?

Nå hørte jeg den ene vakten gå mot stedet hvorfra den hviskende samtalen kom. Støvlene hans klapret mot fortåget. Jeg lyttet anspent. Vakten som gikk, ropte nå på kameraten sin. Han hørtes opphisset ut i stemmen. Jeg listet meg forsiktig nærmere. De hviskende stemmer lød sterkere etterhvert som jeg nærmet meg. Det var nesten uhyggelig å høre, det virket som en samtale mellom fanger som planlegger flukt, og stemmene kom nedenfra. Kunne det være fanger allikevel? Tanken slo ned i meg som et lyn. Nå var jeg kommet helt bort til inngangen. Begge de tyske vaktene stod sammen og snakket, kunne jeg høre, tydeligvis i villrede. Jeg skjønte at de ikke hadde funnet årsaken til hviskingen, og diskuterte hva de skulle gjøre.

Jeg hadde ikke tid til å lytte lenger, men sprang opp trappen. Døren inn til rommet var låst. Det tok meg bare 20 sekunder å dirke den opp, og jeg stod inne i Gestapos arkivrom. I en fart fikk jeg sprengstoffet ut av vesken og plaserte det på det oppgitte sted. Alt var gjort klart kvelden i forveien, så det var bare å tenne på og komme seg vekk. Jeg tente en fyrstikk og satte den bort til lunten . . .

Rrrrrrrr . . . . . .

Jeg reiste meg fortumlet opp med et rykk, og så meg om. Vekkerklokken på nattbordet ringte vedvarende. Så husket jeg — drømmen — nei, attentatet, *attentatet* mot Victoria Terrasse, jeg skrek av skuffelse. Vekkerklokken beskrev en bue i lufta og havnet i blomsterbedet utenfor. Og nå kommer jeg til Milorg-Posten med regningen på innsetting av en rute,» slutter vår hjemmelsmann sin beretning.

Jul. E. Nissen.

Typen på en norsk Milorg-kar

VANSKELIGHETER er til for å overvinnes

Lederen av «BOPA», Børge Brandt, også kalt Danmarks sabotasjekonge, beretter nedenfor om en aksjon mot Radiofabrikken «Torotor». — Fabrikken produserte deler til V 2.

Omkring midten av 1944 fikk motstandsbevegelsen i Danmark gjennom den allierte generalstabs representanter ordre til å stanse Radiofabrikken «Torotor»s virksomhet, da etterretningsvesenet hadde konstatert, at fabrikkens produksjon vesentlig besto av deler til det tyske V 2-våpen, et våpen som offentligheten på dette tidspunkt ennå ikke hadde stiftet bekjentskap med. Oppgaven ble tildelt «Bopa», som straks gikk i gang med forberedelsene til den vanskelige aksjon. At den ville bli vanskelig var en straks klar over. Og som det viste seg skulle det gå et halvt år før den frie presse verden over kunne bringe meddelelsen om «Torotor»s endeligt.

Fabrikken holdt til i det gamle St. Andreas kollegium i Ordrup, en to-etasjes murstensbygning i V-form, som lå litt avsides omgitt av et solid gjerde og bevoktet av 10—15 tyske soldater, som fra et tårn på taket kunne bestryke hele nabolaget med maskingevær. At de ikke betenkte seg på å bruke dette våpen kunne arbeiderne på fabrikken opplyse, idet det var flere eksempler på, at forbipasserende var blitt utsatt for beskytning fra de nervøse vaktpostene. Til og med håndgranater hadde de truet med å anvende ut fra den betraktning at det er bedre å forebygge enn å helbrede.

Hele komplekset kunne opplyses med projektører, og som et ledd i fabrikkens alarmsystem førte en direkte telefonledning til Dagmarhus, hvorfra en på få minutter kunne dirigere unnsetningsmannskap fra den nærliggende jegerborg-kaserne, som var belagt med tysk politi.

Den første plan var fort lagt. Den var basert på medvirken fra en av fabrikkens arbeidere, og det lykkes også å få forbindelse med en som var villig til å gå med. Hans oppgave skulle bestå i å smugle inn 15—20 kg sprengstoff, som en «Bopa-mann forkledt som arbeider, deretter, på det rette tidspunkt skulle montere som en bombe og anbringe ved den tyske vaktstue. Derved regnet en med å kunne uskadeliggjøre de fleste tyske vaktposter, men måtte dog samtidig være forberedt på kamp med eventuelle overlevende, likesom en av frykt for tysk forsterkning, måtte sette alt inn på en hurtig aksjon. En alvorlig fare var også maskinskytten på taket.

Kommandolop – VÅR NYESTE IDRETTSGREN

Foto: W. Voløgaard

Et lag fra Milorg under forsering av et 3 meter høyt hinder

Fra den illegale tiden. Øvelsesskytning med brenngun i skauen.

Planen ble imidlertid ikke bragt til utførelse. Arbeideren som foretok innsmuglingen av sprengstoffet, ble grepet på fersk gjerning av direktøren og dennes sønn som truet med å overgi ham til tyskerne. Mannen lot seg imidlertid ikke anfekte, men gjorde herrene oppmerksomme på, at det kunne bli en kjedelig affære for dem også. Stillet overfor denne utsikt ble direktøren og sønnen enige om bare å gi arbeideren avskjed og øyeblikkelig fjerne seg fra fabrikken. Sprengstoffet skulle han ta med seg. Ved iherdig ettersøking med sprengstoffet under armen lykkes det arbeideren å få forbindelse med «Bopa»-folkene og advare disse.

Etter dette mislykte forsøk, ble en enige om å forsøke å innta fabrikken ved hjelp av en 20 mm kanon, som en dermed for første gang skulle ta i bruk. Selv om det senere viste seg at disse kanoner utmerket godt egnet seg til sådant formål, måtte en imidlertid i dette tilfelle oppgi planen, da en ikke på det daværende tidspunkt var i stand til å skaffe den riktige type granater som skulle anvendes.

Imidlertid fikk en gjennom en av de fire danske vaktene, som foruten to danske portnere supplerte det tyske vakthold, at der i fabrikkens bygning fantes et verksted for teaterkulisser og at et teater her fra byen ofte avleverte stolseter og lignende på alle tider av døgnet. Disse opplysninger gav ideen til en ny plan, som nær hadde kostet noen gode danske sabotører livet. En lørdag aften ringte en av «Bopa»s ledere til «Torotor» og meddelte, at en fra omtalte teater neste morgen ville sende noen dekorasjoner ut til fabrikken. Portneren lovet «teaterfolkene» å lukke dem inn med sakene, og neste morgen kjørte åtte sabotører i bil ut til Fredriksberg Teater, hvor de uten noen vanskelighet skaffet seg adgang. De tok med en del stolseter, som, anbrakt i vognen fullstendig skjulte fire av sabotørene, samt 300 kg sprengstoff. Etter noen uheld med de biler en disponerte over, måtte en til slutt stanse en fremmed vogn og lesse over i den. Omsider nådde en fabrikken.

Etter planen skulle portneren nå uten videre vrøvl la dem passere. Deretter skulle det være en lett sak å montere sprengladningen og fjerne seg med de danske vaktene innen tyskerne ante uråd. Et uheld ville bli skjebnesvangert, idet en ville være fanget i en felle. En nådde imidlertid ikke innenfor porten. Portneren fikk på en eller annen måte mistanke til sabotørene og gikk inn for å foreta en kontrollopp-ringning. Dermed var hele planen ødelagt og det var ikke annet å gjøre enn hurtigst å forsvinne igjen. Det ble senere opplyst at tyskerne var underrettet og hadde sittet parat til å motta dem.

(Forts. side 46)

Milorg

En autentisk skildring av hjemmestyrkenes arbeid under og etter okkupasjonen. Milorg-Posten intervjuer regissøren.

Det er klart at en organisasjon som de norske hjemmestyrker og deres innsats for Norge må fastholde sin historie og ikke tillate at senere slektledd glemmer sine forfedres bedrifter og de vanskelige forhold de kjempet under for å bevare sitt fedrelands ærerike plass blant de andre nasjoner.

I løpet av den hektiske tiden like etter kapitulasjonen gikk det hårdnakkede rykter blant Milorggutta om at en spesiell film om Milorgs arbeid var på trappene, og enkelte påstod til og med at de selv hadde medvirket som skuespillere. Det er derfor ikke mer enn naturlig at Milorg-Posten satte seg i sving for å få nærmere rede på enkelthetene omkring denne sagnomsuste filmen. Regissøren viste seg å være en av Ev-sjefene innen Avsnitt I, nærmere bestemt Ev 13130.

Vi retter endel spørsmål til ham angående filmen:

— Hvordan kom du på den ideen å lage filmen?

— Antagelig var det av samme grunn som jeg antar Milorg-Posten ble startet for, nemlig å bevare inntrykkene og hendelsene fra den minnerike tiden vi opplevde som Milorg-soldater.

— Hvordan ble filmen til?

— Endel av scenene ble opptatt i Norge allerede under krigen. Som en vil forstå var dette forbundet med ikke så liten risiko, og negativene ble av den grunn øyeblikkelig evakuert til Sverige for oppbevaring der, inntil freden. Under selve filmingen tok vi forresten alle mulige hensyn til «skuespilleren», for det var jo om å gjøre at denne ikke skulle kunne gjenkjennes om så galt skulle hende at Gestapo kom over filmen før den ble sendt avgårde. For øvrig har vi etter kapitulasjonen rekonstruert endel opptak fra okkupasjonstiden, men jeg kan forsikre om at den riktige stemningen er bibeholdt likevel. Etter kapitulasjonen var i grunnen det vanskeligste å skaffe film nok til opptakene. Det var hensikten å lage en vanlig kortfilm på ca. 400 meters lengde, men vi måtte jo gjøre regning med noen gjentagelser av enkelte mislykte scener så jeg antar at vi har brukt endel mer film.

Filmen

— Når vil filmen bli framvist for offentligheten?

— Ja, se det er et spørsmål jeg ikke har noe med igrunnen. Filmen er nemlig ansett som en militær film, og vedkommende myndigheter har ennå ikke frigitt den. Selvfølgelig skal Milorg-gutta få se den, og det er sannsynlig at myndighetene også vil komme til å frigi den for offentligheten i den aller nærmeste framtid.

— Er det tillatt å spørre om detaljer fra filmen?

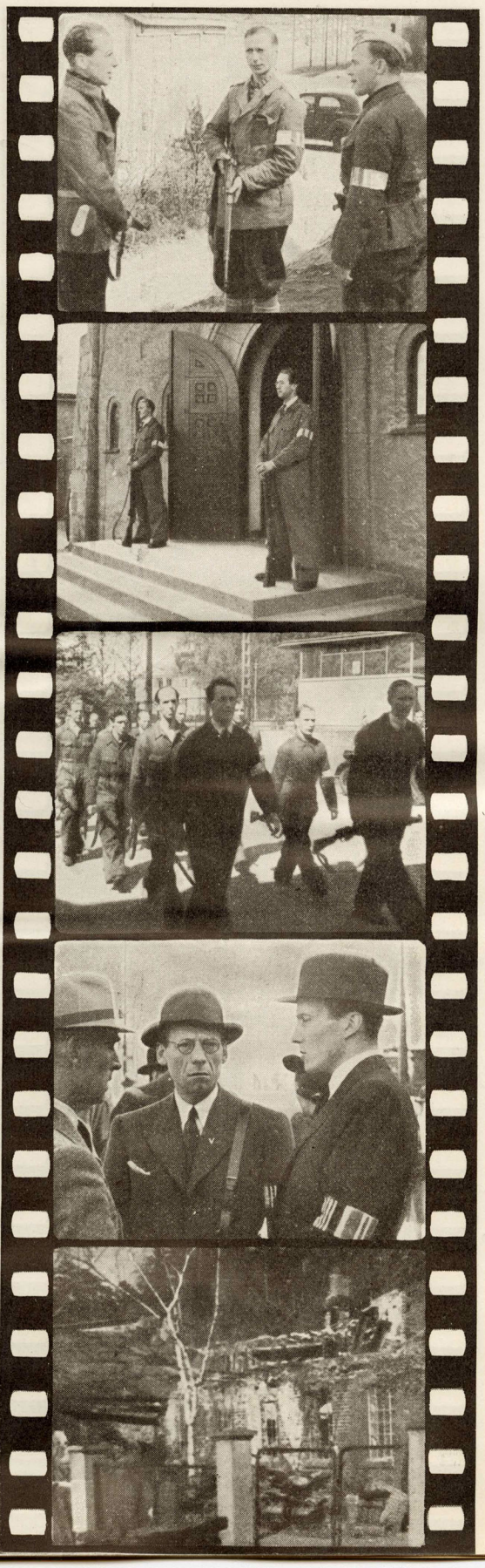
— Bli heller med meg, så skal du få se hele filmen og deretter kan du skrive det du vil om den. Det skal jo ikke være noe forretningsobjekt, så det gjør ingen ting om du røper for mye av innholdet.

— — —

Litt senere sitter vi i en liten intim kinosal, lyset slukkes og på lerretet rulles opp for oss et tverrsnitt av Milorgs historie, slik som den fortonet seg i Avsnitt I.

Et panorama viser oss hvilken utstrekning dette avsnittet hadde. Det strakte seg fra Akerselvas utløp til Ingierstrand. Administrasjonen foregikk i begynnelsen fra det sted en sist skulle ventet det, nemlig fra et av kontorene i Quislings Justisdepartement på Fr. Nansens plass. Et glimt av en mengde yrkesgrener viser oss at alle mulig fag var representert i Milorg. Fra selve arbeidet i Milorg under krigen er det tatt en mengde gode bilder, selv om endel av scenene bærer preg av å være rekonstruert. Helhetsinntrykket ødelegges ikke av den grunn. Vi overværer et såkalt maskemøte, en innendørs våpeninstruksjon hvor vi for øvrig merker oss at kortstokken ligger innen rekkevidde for å kamuflere sammenkomsten ved eventuelle overraskende besøk. Realistiske demonstrasjoner av skytevåpen og håndgranater «på skauen» er heller ikke uteglemt. Et annet morsomt innslag i filmen er reportasjen fra flyktningetransporten over grensen til Sverige. Det begynner med framstillingen av falske legitimasjonspapirer og reisetillatelser, og ender med at flyktningene mottas av de svenske militære på grensen.

Filmen ruller videre med glimt av våpentransporter og bilder fra utdeling av våpen kvelden før kapitulasjonen var et fullbyrdet faktum. Vi ser hvordan bensin (tyske bensinkanner) var skjult rundt i Oslo på avsidesliggende steder.

Den del av filmen som er fotografert fra Milorgs «overjordiske» innsats tar oss med til de forskjellige områder innen Avsnittet og de mål disse hadde besatt. Vi titter innom Avsnittets tidsmessige kontorer i det forhenværende «Departement for arbeidstjeneste og idrett» i Hieronimus Heyerdahlsgate 1. Her hilser vi på de forskjellige ledende personligheter omkring avsnittssjefen. At Milorgs innsats ikke foregikk uten tap av menneskeliv minnes vi om under scenene fra en bisettelse i krematoriet. Fra slottet får vi noen glimt av vaktstyrken, og det er morsomt å se en av verdens beste skiløpere, Oddbjørn Hagen, blant karene som hadde vaktholdet der. De av gutta som under krigen av forskjellige grunner ble nødt til å fortrekke til Sverige, ble mottatt ved hjemkomsten på Østbanen og fikk her utlevert sine armbind for deretter omgående å bli innsatt i sine tidligere funksjoner i Milorg. Den siste delen av filmen bringer scener fra forskjellige mål rundt i Oslo og nærmeste omegn. Bl. a. tas vi med til det beryktede Bredtveit fengsel i Østre Aker. Der hvor tidligere gode nordmenn ble pint og plaget, ser vi nå folk som Olga Bjoner vandre rundt i luftegården. For øvrig har fotografen hjemsøkt kringkastingstasjonen på Lambertsæter, ruinhaugen i Kongens gate som engang var S.K.F.'s lager, en liknende ruinhaug fra Shellsabotasjen i Schwensens gate. På begge de sistnevnte stedene får vi se et par av de karene som utførte disse aksjonene. Filmen ville vel ikke blitt ansett som fullstendig om ikke arrestasjonene av frontkjempere var tatt med. En overlevering av en skole til hjemmestyrkene er heller ikke uteglemt Til slutt kommer paraden den 9. juni for H. M. Kongen, filmet foran slottet. Det er en verdig avslutning på en film av den organisasjon som har skrevet et så ærefullt og strålende kapitel av Norges historie.

— — —

Alt tatt i betraktning er filmen så fullstendig som det overhodet har latt seg gjøre å få den. En må huske på at forholdene ikke bestandig lå like godt an for fotograferingen, og regissøren har lagt mest mulig vekt på autentiske scener framfor rekonstruksjoner. Der hvor en rekonstruksjon ikke har vært til å unngå, er alt som har med skuespillerkunst å gjøre, unngått. Det var jo heller ikke skuespillere som medvirket da filmen ble laget. Heller ikke regissøren er fagmann på området, men allikevel er Milorgfilmen, som vi snart håper å få se på det fri marked, blitt et historisk dokument som viser nordmenns aktive krigsinnsats på hjemmefronten.

Trondhjems
Meieri

ERLING SKAKKES GT. 25
Telefon centralb.: 296 - 326

A.s Dropsfabrikken
Krystal
TRONDHEIM

Fabrikasjon av
Drops, dragé, lakris, peppermynte, sterke pastiller, karameller, likørekstrakter, bakepulver, vaniljesukker, pudding- og saucepulver
i beste kvaliteter

A.s Trondhjems
Preserving Co.

Fisk &
Kjøtthermetikk

Trondhjems
Samvirkelag

Kolonial – Kjøtt
Fiskematkjøkken

Telefoner:
2532 — 3806
4134 — 3476

NORTRE

A.S NORSKE TREKONSTRUKSJONER

LARVIK — OSLO — NAMSOS

Hovedkontor Strandgaten 43, Hamar

leverer ferdige trehus og trekonstruksjoner til husbygg, broer og kaianlegg over hele landet

FIRMAETS KONSULENTKONTOR STÅR ALLTID TIL TJENESTE

SE OPP FOR DISSE BØKENE!

Er de ikke kommet, så kommer de snart

AV NØD TIL SEIR

Norge gjennom krigen 1940—1945

Minnealbum

Under redaksjon av *Paul Lorch Eidem*

Billedreportasje fra overfallet, krigen i Norge, okkupasjonen, hjemmefronten, vepnede styrker i utlandet, freden, kongens hjemkomst.

Pola Gauguin:	GRAFIKEREN EDVARD MUNCH — *LITOGRAFIER.*
Per Bøhn:	KRIGEN VED RJUKAN. Illustrert.
Ved *Harald R. Rønneberg:*	FREDS-SEMESTRET 1945 i Studentersamfundet i Trondhjem. — Taler og foredrag.
Arvid Dahle:	PEGASUS BAK PIGGTRÅD. Vers fra Vollan, Falstad og Grini.
Carl Fredrik Prytz:	DA SENKER JEG MINE VÅBEN. Dikt.
Hans Eidnes:	FREDSVÅR. Dikt.
Arne Kvam:	Lær BRIDGE PÅ 14 DAGER. Culbertson 1941.
Erling A. Mobech:	MØBELTEGNINGER.
Wilhelm Myhre:	JAKT OG FISKE I ROGALANDSHEIENE.
Edvard Welle-Strand:	TRAGEDIEN I ISEN og andre fortellinger.

BRUN

KORTSTOKKEN I MILORGS TJENESTE

Aldri har vel kortspillet florert slik her i Norge som i okkupasjonstiden. Nå ser vi imidlertid bort fra de diverse tyske anlegg rundt omkring i Norge, hvor de aller fleste rallarne luftet tusenkronesedlene i en hissig poker. Det som egentlig er meningen med dette lille epos, er å minnes de utallige bridgeaftener hvor kortstokken utelukkende gjorde tjeneste som kamuflasje for viktigere saker, det være seg overfor ens egne slektninger eller overfor et mer eller mindre nidkjært Gestapo.

I denne forbindelse husker vi Larsen. De vet han som mistet melodien! Han hadde aldri hittil i sitt liv interessert seg nevneverdig for en kortleik. Ja han hadde bent ut sagt ansett kortene som et djevelens verktøy for å velte ubefestede sjeler ut i bunnløs elendighet. En kan da godt forstå fru Larsens dilemma, da den hittil så eksemplariske ektemann begynte å interessere seg for det edle spill som kalles bridge. Han som ellers hadde holdt seg ved den hjemlige arne etter kontortid, grep straks hatt og frakk umiddelbart etter middagsmaten flere dager i uken. Fru Larsen ville gjerne møte sin mann på halvveien som den kloke og omtenksomme hustru hun var (og fremdeles er) og foreslo derfor til sin mann at det måtte være populært om Larsens venner for engang skyld møttes i det Larsen'ske hjem til bridge, men tenk nei, da passet det ikke. Nord skulle på kino, Øst skulle ha større selskap akkurat den påtenkte aften og Syd, som var ungkar, hadde en avtale med en kusine fra landet. Så var det en aften fru Larsen skulle i den månedlige syklubb, og pussig nok, akkurat den dagen passet det Larsens medspillere å møtes i de Larsen'ske pauluner, og det til og med på ganske kort varsel! Ja, ja, bridge er nå engang bridge, tenkte fru Larsen.

Hjemme hos Andersen var det omtrent på samme måte, skjønt der var det ikke pater familias det dreiet seg om, men derimot Andersen junior, en håpefull yngling på de sytten. Kortspill var ikke akkurat det mest spennende han visste, men nå hadde han da funnet ut at det hørte med til almen dannelse å vite hvem Culbertson var og hva Blackwood var for noe, skjønt om en spør ham om det i dag, vil han sikkert svare at Culbertson vant maratonløpet i Berlin i 1936, samt at Blackwood var et annet navn for ebonitt.

Mor Andersen tenkte imidlertid sitt, og en ettermiddag da gutten stod på farten til sin vanlige bridgeaften, ba hun ham engleblidt om å invitere sin lille venninne til middag førstkommende søndag. «Puh, kvinnfolk da gitt,» blåste unge Andersen, men han tok seg i det ganske fort, for han kom plutselig til å tenke på at akkurat på det siste maskemøtet hadde det opptrådt en formummet person, som han skulle kunne vedde hva som helst på nettopp tilhørte det såkalte svake kjønn, og når «kvinnfolk» forstod seg på stengun og browning, så var de sannelig ikke noe å blåse av lenger. Den 7. mai 1945 gikk det imidlertid et lys opp for fru Andersen. —

— — —

Fra Grorud bringer vi en liten dramatisk skildring fra en såkalt bridgeaften. Det var 8 mann til stede på det vanlige instruksjonsmøtet. Mens de sitter der og innvies i et brenngun's mysterier, hører de hvining av bremser utenfor huset, og den utsatte vakten gir den lite oppmuntrende melding at Stapofolk nærmer seg huset. Brenngun'et forsvant under divanen og med lynets fart ble kortene fordelt.

Med et brak flyr døren opp, og politiet myldrer inn med automatvåpen. To bridgelag titter troskyldig og blåøyet opp fra kortene. Men Stapo er ikke lett å lure, og nei, da må dere stå tidlig opp karer!! Imidlertid viser regnskapsblokken 100 over streken og 130 under, så det later til å være i skjønneste orden allikevel. Joda, man er da i *faresonen,* for pokker.

Ved nærmere undersøkelse viser det seg at det egentlig var hos naboen de skulle holde rassia, og Stapo trekker seg aningsløs tilbake.

«Det lettet,» sa Nord, han satt med ti kort på hånden. «Enig,» sa de andre, hvorav noen hadde 14, andre igjen 12 kort. «En bedre mann gir,» ymter en fra det andre bordet og haler brenngun'et fram igjen. —

MED TITO ETTER SLEPP

Spennende hendelser i grensetraktene

Det kom et slepp en stormnatt i februar sånn rent utenfor programmet. Ingen lyssignaler og ingen karer var tilstede for å ta imot. Etter sigende satt det noen andre karer nede ved Halden et sted og ventet forgjeves den natta. Slik ble sleppet liggende der strødd utover åsen langs svenskegrensen med skjermer flagrende i furutoppene.

I lang tid var det ingen som visste om stasen. Når som helst kunne det komme en gestapopatrulje på grenseinspeksjon og få øye på skjermene som hang der og blafra i vårsola.

Heldigvis fikk Ole se en skjerm oppe i høgda en dag og fikk ordnet det slik at skjermer og snorer ble transportert over grensen pr. omgående. «Dunkene», som vi kaller dem, ble foreløpig dekket med litt kvist.

Straks etter kom gestapistene, 12 mann med schäfer, og begynte å trave grenselinja vestover til Rømungen. Dette var ikke så farlig; det var som det pleide å være, men det var verre at de pleide å ha den slemme uvane å gå setervegen av og til.

Q-laget samles om Containere i 111.

«Dunkene» lå så å si langs vegen, og selv om tyskerne ikke fikk kikken på dem gjennom brilleglassene, var det en viss risk for at de av ren vanvare skulle snuble i en dunk.

Så lenge snøen lå, var dunkene tabu for oss. Noe større tråkk da ville neppe vært av det gode. Det var bare å stole på lykken og ha gestapistene under observasjon så lenge.

Våren kom tidlig, og i flekkesnøen tok tre mann en snartur over feltet. Dunkene ble bedre gjemt og dekket omhyggelig med mose. To som hadde slitt seg løs fra skjermene, ble oppstøvet og tatt vare på, og alt var tilsynelatende i orden.

Så en dag i april begynte tampen å brenne. Fire gestapister travet vestover om morgenen. Ut på ettermiddagen kom en av dem tilbake med en «rokkola» under armen. Ja, det så ikke særlig lovende ut, og noen ble litt heite i sakens anledning. Mysteriet ble oppklart dagen derpå, men det er en annen historie som ble ordnet av andre.

I krigsråd på trappa hos Paul dagen etter ble det bestemt at sleppet straks skulle flyttes ut av faresonen. Dagen for aksjonen ble fastsatt. Troppsjefen skulle stille med 20 bærere og Tito skulle møte med 10 vel bevepnede menn til beskyttelse av «konvoien». Møtested Bjørketjern i grenselinjen.

Dette dreier seg ikke om den berømte Tito som var i sving nede på Balkan. Han var det nok ikke så lett å få tak i sånn på timen. Vår sjentile Tito drev i litt mindre målestokk, men han var også en harding, og karene hans i leiren ved Persetudyvlen var ikke nervøse av seg. Hvis du vil lære dem å kjenne, kan du bare forsøke å kjøre gjennom H.S. grensesperring ved Kroksund i Rødenes uten å ta hensyn til vaktas anrop.

Men tilbake til sleppet. Ordren til bærerne gikk ut, og alle var på pletten til fastsatt tid. En time senere var vi ved Bjørketjern, men ingen Tito var

2 av Q-laget vokter på droppet i 111.

å se. Det gikk enda en time, fremdeles ingen Tito. I unisont krigsråd ble det bestemt at vi skulle ta risken og hente det vi fikk med oss uten Titos hjelp. Så bar det i veg over Ormmosen, ned i Kjerringhelvede og opp i Fallskjermåsen, som den heter nå.

I en viss fart fikk vi lesset innholdet av 5 dunker over i ryggsekker og striesekker, gjemt bort tomgodset og var tilbake på samleplassen på null-komma-null. Her pusset vi to stengun og en brenngun, ladde en del magasiner og følte oss straks bedre tilmote. Med stengun foran og bak og brenngun i midten dro så karavanen over høgda til droppet.

Patroner i en striesekk på toppen av en breddfull ryggsekk er svært tungt. Ta så en tre—fire rifler over den andre aksla og legg i vei, over vårblaute myrhøl, over dump og dal, bratt oppfor og bratt utfor, uten antydning til veg, så får du snart merke at du er ute og går. Plassér så en skuddklar stengun på magan og speid mellom furustammer etter gestapister, mens du snubler i kvist og vasshøl noen timer, så forstår du «at også vi når det blir krevet» osv.

Det ble sent den kvelden. Neste morgen i vei igjen, samme turen til Bjørketjern. Alt klaffet bra, 15 Titokarer satt forbustet i et gransnar og spratt fram på signal.

Det var noe til poikar, en fryd for øyet. Noen lange og noen korte, med og uten helskjegg. Noen var hele, og noen fillete. En hadde beksøm, en annen gummistøvler og to hadde bare kalosjer på beina. Praktisk og lettvint når de skulle tømme isvannet ut av fottøyet. Uniformer og slikt var det ikke så rart med, men våpen og ladde magasiner stakk fram av beltet, lommer og støvleskaft hvor en snudde seg hen. Humøret var prima og fingeren lå på avtrekkeren over hele linjen. Hyggeligere følge på en skogstur kunne en ikke ønske seg.

Krigsråd igjen: 10 mann som beskyttelse, resten bærer alt det de er kar om, så klarer vi resten i dag. Altså, ned i Kjerringhelvede igjen og fram til «åstedet». De 10 «beskyttere» ble satt ut som 5 dobbeltposter i en halvkrets med front mot gestapistenes patruljevei. Skytning skulle helst unngås, mulige tyske patruljer måtte tas levende og avvepnes.

Denne post på programmet var det litt vanskelig å få Titokarene til å gå med på. De kunne ikke forstå at skytning med automatvåpen i større skala ville vekke en viss oppmerksomhet i bygda, og at resten av gestapistene i forlegningen noen hundre meter unna kunne høre levenet og tilkalle assistanse.

«Vi måste sjuta, för fan, vil ni at vi skal fö på dom her uslingane, skal dom få stanna kvar i Sverige och må bo der? Inte als. Her er jo plenty med kjärr. Vi graver dom ned på stellet, sju tusan,» og liknende forslag, saltet med kraftige gloser, var på tapetet.

Nå ja, det falt etter hvert ro over forsamlingen, og forsamlingen erkjente at ordren var forstått, om den også var blitt adlytt, er mer enn tvilsomt. Resten av mannskapet ble delt i 5-mannslag hvorav en bevepnet tito.

Til verket, — rask omlastning i ryggsekker og striesekker, forsvinningsnummer med dunkene og til samlingsplassen igjen. Alle på plass. Vel, inntrekning av postlinjen, og så i vei over høgda igjen med byttet.

Fram til droppet, avlessing og så en kort hvil med broderlig deling av den maten og det tobakksrusket som var for hånden.

Annen runde: «Opp og av sted, kanadiska pälsjegare, her kan vi inte stanna kvar.» Igjen over høgda, helvede osv., samme postering, samme ordre. Friske fotspor etter «herrefolkets» jernbeslåtte støvlesnuter i et gørrhøl i stien. «Sju tusan, har dom jeklane inte varit her.»

Klem i vei, karer. Det skramler litt i dunkene, men alt går bra. På samlingsplassen igjen, postene inn, klar til avmarsj og så til depotet med siste venning. Så var det takk for i dag og for hjelpen. Mom, mom, og hei, hei. Väl mött når timman kommer.

— — —

Dagen lir. Sola er forlengst gått ned. Det siger en blåaktig dis over åsene, og månen glir fram i sørøst.

Det ble sent, og det var et slit.

«Sverre.»

VED ÅRSSKIFTET

Året nittenfemogførr brakte sluttseiren for den demokratiske verden i kampen mot nazismen og fascismen. Nesten seks års heroisk innsats på land, sjø og i luften er ført til en lykkelig slutt, og på ny rår frihet og selvstendighet i alle fredselskende land.

Frihet. Dette forløsende ordet rommer meget. Det gir oss i et nøtteskall kjernen til fortsatt liv. Det gir oss den trygghetsfølelse som er nødvendig i det daglige arbeidet. Friheten gjør oss til individualister. Vi behøver ikke lengre finne oss i hva et enkelt parti bestemmer, vi kan tenke selvstendig, ha våre egne meninger og gi uttrykk for dem i skrift og tale.

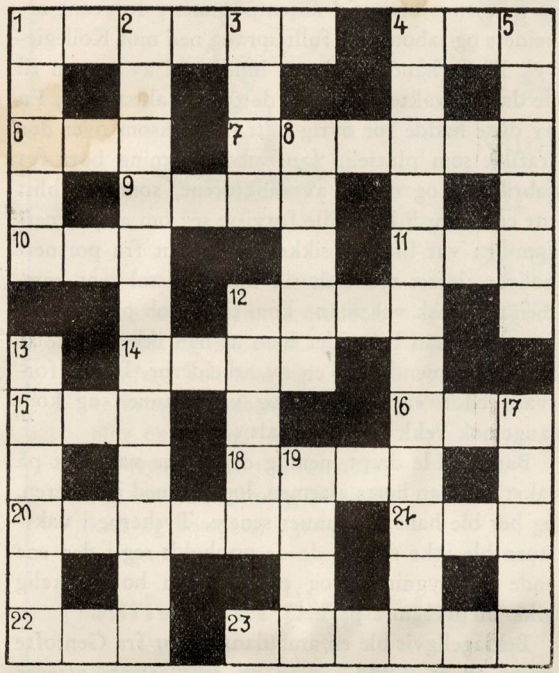
Men med friheten følger også ansvar. Ansvar overfor deg selv, din familie og ansvar overfor fedrelandet. Landets interesser må gå foran de personlige. En må ikke i egeninteresse ved uoverveiede handlinger skape ufred og forviklinger. Det er så lite som skal til for at «snøballen skal rulle». Våre barn og barnebarn krever at vi har den rette ansvarsfølelse, så den dyrekjøpte freden og friheten kan trygges, på en slik måte at vi ikke får en gjentagelse av det som førte til at nedbrytende krefter herjet i vårt vakre land i fem drøye år.

Norge gikk fattig ut av krigen. De som «styrte» landet under okkupasjonen, sørget for det. Og dog — et land er ikke fattig som har viljen til å reise seg igjen, som vil gjøre noe positivt. Men arbeidet er stort. Det er ingen liketil sak å heve vårt land opp fra den sumpige avgrunn nazistene har ført oss ut i. Det krever i sterkere grad enn noengang tidligere i Norges historie at vi har rakryggete og dyktige folk i ledelsen. Men alle må stå sammen skal det lykkes. Alle våre evner må i fellesskap settes inn skal vi nå målet: Et rikere og lykkeligere NORGE. —

Samholdet under krigsårene beviste at vi kan når vi vil. La året som kommer vise at vi også kan fortsette i samme ånd: at vi virkelig går inn for det mål som ligger i løftet:

ALT FOR NORGE!

KRYSSORD

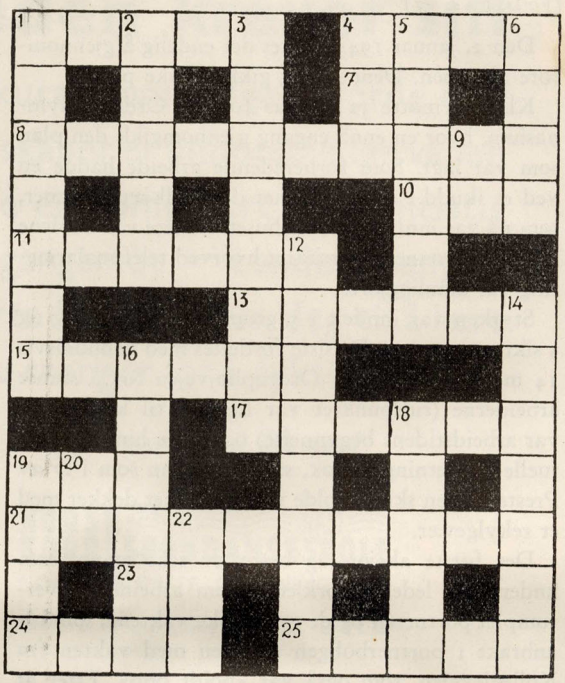
Nr. 1

VANNRETT:

1. Slapp heldigvis å ta opp kampen med tyskerne.
4. Manglet ikke Milorg-guttene.
6. Bærer enkelte, som ikke var med i Milorg, til den.
7. Bra sådanne i Milorg.
9. En som hele tiden så faren som truet fra Tyskland.
10. Konjunksjon.
11. Arabisk navn.
12. Ikke aktuelt i forbindelse med sæl lenger.
14. Men vi ikke behøver bruke mer.
15. Gjør mange nasister, men det går tungt.
16. Måtte Milorg-guttene stadig.
18. Evig — kun det tapte. (H. Ibsen.)
20. Hitler ville sikkert også benektet å ha vært det.
21. Som 10 vannrett.
22. Like.
23. Er kravet om et skikkelig oppgjør med nasistene.

LODDRETT:

1. Var med i Milorg.
2. Vil våre etterkommere komme til å se på mange av Milorgs bedrifter som.
3. Norsk øverstkommanderende.
4. Det ble ikke større bruk for dem da freden kom.
5. Erklærte Tyskland krig høsten 1944.
8. Har også Milorg-guttene vært engang.
12. Blir hevet.
13. Gjorde som tidligere nevnt Milorg-guttene ofte.
17. Skikket.
19. Begynner Italia med.

Nr. 2

VANNRETT:

1. — blir den, sa Falkenhorst.
4. Milorg-ord for skaffe.
7. To like.
8. Den er ikke moden.
10. Hører 8 vannrett hjemme på.
11. For vinduet.
13. Gjør en helst før en bruker 1 loddrett.
15. Var Milorg-guttene.
17. Lærlinger.
19. Duger ikke helten uten.
21. Ble nok tyskerne da Milorg dukket opp.
23. Stillhet.
24. Er krigen.
25. Trave baklengs.

LODDRETT:

1. Populært våpen.
2. Fugler i fugler.
3. Velberegnede.
4. Bilmerke, omvendt.
5. Ble 1 loddrett mot noen.
6. Særpregede.
9. Presens.
12. Utføre forsiringer.
14. Noe rart.
16. Gå rundt.
18. Deilig å streife omkring på i ferien.
19. Bølgebryter.
20. Preposisjon.
22. Driver idrett.

(Løsning se s. 46)

Vanskeligheter er til for å . . . .

(Forts. fra s. 37)

Den 2. januar 1945 lykkes det endelig å gjennomføre aksjonen. Denne gang gikk en like på.

Kl. 6.30 møtte 32 «Bopa»-folk på Ordrup Gymnasium, hvor en ennå engang gjennomgikk den plan som var lagt. Som forberedende arbeide hadde en ved et skudd i armen fjernet den nidkjære portner, som nå var innlagt på sykehuset. Videre var kablene i Telefonbrønnen overskåret hvorved telefonalarmering var umuliggjort.

Styrken var inndelt i 5 grupper, 3 aksjonslag og 3 sikringsgrupper. De siste fordeltes med henholdsvis 14 mann i stilling på Ordruphøjvejen for å stanse arbeiderne (tidspunktet var fastsatt til kl. 7, som var arbeidstidens begynnelse) og skulle hindre eventuelle unnsetningsforsøk, samt to mann som i ly av Presteboligen skulle holde vakt på taket dekket med et rekylgevær.

Det første aksjonslag besto av seks mann, som under Pers ledelse, forkledde som arbeidere, overrumplet portneren og de tre danske vaktene, som ble anbrakt i portnerboligen sammen med vakten fra Kollegievejen, som også var «holdt opp». Etter at gitterporten var åpnet, var det fri adgang for annen aksjonsgruppe, som under ledelse av «James» gikk over gården og opp på 1. sal, hvor tyskerne hadde sin vaktstue.

Her plaserte de seg så de kunne holde utgangen av vaktstuen dekket, hvis noen forsøkte å komme ut før 3. gruppe var ferdig med sitt arbeide. Dette besto i å kjøre inn i gården med en lastebil med 350 kg sprengstoff, hvorav det meste var dynamitt, samt å bære dette inn i fabrikken, hvor en på grunn av mangel på Cortex måtte montere det som en eneste ladning, den største som noengang er brukt av danske sabotører. — — — Alt foregikk planmessig. Den tyske vakt i gården interesserte seg ikke for lastebilens innhold, men gav seg i stedet i snakk med sjåføren. Han oppdaget ikke at denne satt med en maskinpistol hos seg.

Det varte ikke mange minuttene før ladningen var lagt på plass midt i bygningen og en lunte med to minutters brenntid antent. Deretter forsvant arbeidere og sabotører i fullt sprang ned mot Kollegievej. På forhånd hadde en imidlertid av omsyn til de danske vakter alarmert de tyske vaktstyrker. En av disse hadde for øvrig blitt mistenksom over den trafikk som plutselig fant sted i retning bort fra fabrikken, og da en av sabotørene, som var blitt litt etter, fordi han ville forvisse seg om at portnerfamilien var brakt i sikkerhet, løp ut fra portnerboligen, løftet tyskeren sin maskinpistol mot ham, men en dansk vaktmann kom til og tok pistolen fra ham, idet han bebreidet ham at han ikke kunne se at vedkommende var en av arbeiderne. Derpå forsvant både «arbeideren» og vaktmannen og kom langt nok vekk før det smalt.

Bare en ble drept, nemlig den tyske vaktpost på taket. Da han hørte alarmen, løp han ned i kjelleren, og her ble hans lik funnet senere. Tyskerne i vaktstuen ble ikke skadd, da de oppholdt seg i den ene ende av bygningen og eksplosjonen hovedsakelig gikk ut over midtpartiet.

Beklageligvis ble en ambulansesjåfør fra Gentofte drept av et skudd fra en av rekylgeværskytterne som ikke kjente bilen igjen i mørket.

Børge Brandt.

Løsning på kryssord

Løsning til kryssord-oppgave nr. 1:

Vanrett: 1. Milorg. 4. Mot. 6. Nag. 7. Gutter. 9. Eden. 10. Enn. 11. Ali. 12. Heil. 14. Aber. 15. Ror. 16. Øve. 18. Eies. 20. Nasist. 21. Enn. 22. Eee. 23. Alment.

Loddrett: 1. Mange. 2. Legendariske. 3. Ruge. 4. Mitraljøser. 5. Tyrkia. 8. Unger. 12. Heves. 13. Trente. 17. Egnet. 19. Ital.

Løsning til kryssord-oppgave nr. 2:

Vannrett: 1. Skutt. 4. Orge. 7. Ee. 8. Eplekarten. 10. Tre. 11. Gardin. 13. Sikter. 15. Norske. 17. Elever. 19. Mat. 21. Overveldet. 23. Ro. 24. Over. 25. Evart.

Loddrett: 1. Stengun. 2. Ugler. 3. Taktiske. 4. Oer. 5. Rettet. 6. Egne. 9. Er. 12. Niellere. 14. Raritet. 16. Rotere. 18. Vidda. 19. Molo. 20. Av. 22. Ror.

En gledelig jul

ønsker vi alle våre lesere og annonserende!

REDAKSJONEN

Freden krever sitt

— akkurat som krigen gjorde det. Kunnskaper er uimotståelige våpen når de er kombinert med initiativ og pågangsmot. — Landet mangler faglærte folk. Bestem deg til å lære det du trenger for å dyktiggøre deg

Gjør noe for å bli noe!

Undervisningen omfatter: Realskole og gymnas. Handelsteknikk og økonomi. Språk. Realfag. Tekniske fag. Håndverksfag. Landbruksfag. Tegning og maling. Spesielle fag — hvorav vi vil nevne hobbyfag som Orientering (bruk av kart og kompass) og Amatørfotografering.

Skriv etter plan i dag!

NORSK KORRESPONDANSESKOLE (NKS)
NORGES STØRSTE - GRUNNLAGT 1914
ØVRE VOLLGATE 13, OSLO

Vår innsats

har alltid vært bygget på gjennomført kvalitet og styrke:

PROGRESS

Fri form for foten

KVALITETS-SKOTØY

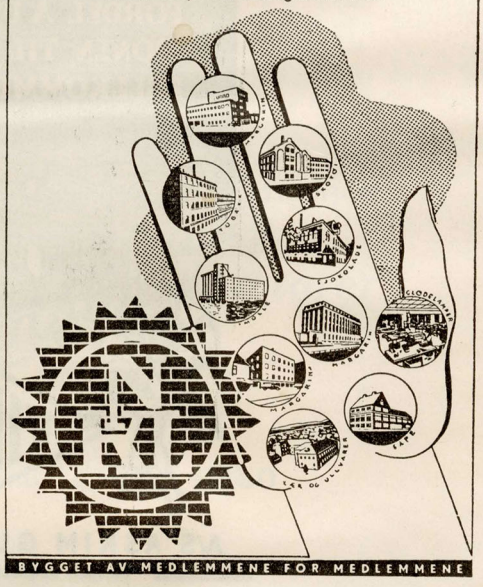
SAMSON

DEN KJEMPESTERKE BEKSØM

A.S ØSTFOLD SKOFABRIK
HALDEN

ALT PÅ ÉN HÅND

N. K. L.s oppgave er å skaffe sine 210 000 medlemmer gode forbruksvarer. Derfor har den planmessig bygget opp egen produksjon av margarin, såpe, sjokolade, tobakk, skotøy, melvarer, glødelamper samt lær- og ullvarer. Det er kooperatørenes egne fabrikker.

BYGGET AV MEDLEMMENE FOR MEDLEMMENE

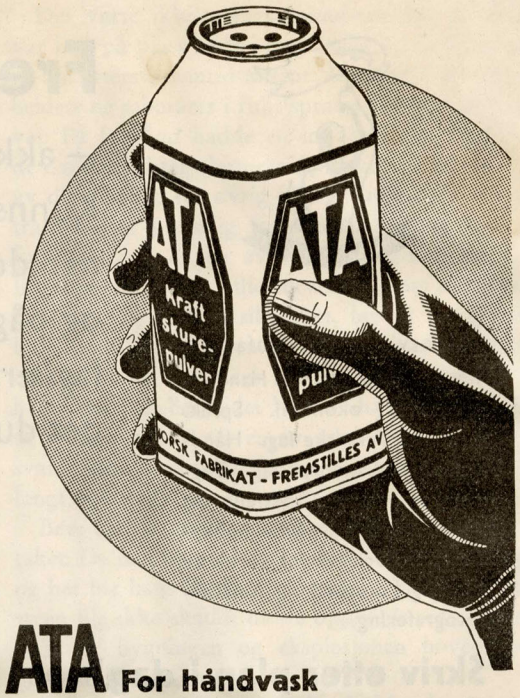
Alle huse propre og rene,
bruk Hygiene

DESINFEKSJONSBYRÅET
HYGIENE

BROGT. 8, OSLO
TELEFON 15332

INSEKTER OG ROTTER UTRYDDES
PREPARATER SELGES

HYGIENE DESINFEKSJONSBYRÅ

ATA For håndvask

VED VÅRE BEDRIFTER HAR VI SATT OSS SOM MÅL UTEN HENSYN TIL ØIEBLIKKELIG FORDEL Å UTVIKLE FABRIKASJONEN TIL STØRST MULIG FULLKOMMENHET.

A/S ASKIM GUMMIVAREFABRIK
"Norske kvalitetsvarer med verdensry"

A.s

Lars Strand

TRONDHEIM

Rikstelefon . . 2420
Privat 1472
Telegramadresse:
Lars, Trondheim

Eksport av fersk og saltet sild og fisk, tørfisk, tran m. m.

Norsk Pulverdesinfeksjon

Utrydder veggedyr, møll, kakerlakker og andre skadeinsekter med «EFFEKTIV» pulvermetode som er godkjent av Oslo og Aker helseråd, Sosialdepartementets helseavdeling, Medisinaldirektøren, Medisinalstyrelsens kjemiker, Statens Institut for Folkehelsa

Autorisert - Attester - Boligkontroll

ØVRE VOLLGATE 9

Tlf. 10796 Oslo

Storo Auto

OTTO KARLSEN

Utfører alt som henhører under bilbransjen

Spesialitet: *Bensin- og dieselmotorer*

TELEFON 74096 - GREFSEN - OSLO

A.s Enersens Trykkeri, Oslo.